

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Markéta Novotná

Švýcarský Spolkový soud

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. Petr Mlsna, Ph.D.

Katedra ústavního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. června 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 146 214 znaků včetně mezer.

Markéta Novotná

V Praze dne 30. června 2020

Obsah

Úvod.....	1
1 Historický vývoj Švýcarska a Švýcarského Spolkového soudu	3
1.1 Historický vývoj Švýcarska.....	3
1.2 Historický vývoj Spolkového soudu.....	13
2 Postavení a organizace Spolkového soudu	17
2.1 Postavení Spolkového soudu	17
2.2 Organizace Spolkového soudu	20
3 Ústavní soudnictví	25
3.1 Difúzní a koncentrovaný systém ústavního soudnictví	26
3.2 Abstraktní a konkrétní kontrola norem.....	27
3.3 Preventivní a represivní (následná) kontrola norem.....	29
4 Ústavní soudnictví ve Švýcarsku	30
4.1 Základní přehled právní úpravy.....	30
4.2 Kontrola ústavnosti norem spolkového práva	32
4.2.1 Čl. 190 BV (čl. 113 BV1874) - geneze	32
4.2.2 Čl. 190 BV (příkaz aplikační přednosti) - aktuální právní úprava.....	33
4.2.3 Rozsah uplatnění čl. 190 BV.....	35
4.2.4 Rozpor spolkových zákonů s BV	38
4.2.5 Rozpor spolkových zákonů s mezinárodním právem	42
4.2.6 Částečná kontrola ústavní konformity spolkových zákonů.....	44
5 Zhodnocení argumentů pro a proti zavedení kontroly ústavnosti spolkových zákonů.....	50
5.1 Princip suverenity lidu.....	50
5.2 Čl. 190 BV (čl. 113 BV1874) jako kompromisní ustanovení	51
5.3 Návrh Spolkové Ústavy Maxe Imbodena.....	53
5.4 Návrhy Dürrenmatt a Obrecht	54
5.5 Arbeitsgruppe Wahlen a Expertenkommission Furgler	54
5.6 Celková revize BV.....	55
5.7 Justiční reforma	55
5.8 Návrh Zwycgart.....	57
Závěr.....	58

Úvod

Téma této diplomové práce *Švýcarský Spolkový soud* jsem zvolila hned z několika důvodů, které bych ráda na úvod ozřejmila. Předně je to obecně můj zájem o německojazyčné země, potažmo o právní systémy těchto zemí, který je spojen s mým dlouholetým studiem německého jazyka. Cílem je tedy využít tyto jazykové znalosti a zpracovat téma v České republice ještě nedostatečně popsané, leč z hlediska právní vědy zajímavé a potenciálně přínosné.

Vzhledem k tomu, že z německojazyčných právních systémů je ten švýcarský ve zdejší literatuře nejméně zpracovaný a přitom velice pozoruhodný díky své výrazné odlišnosti, rozhodla jsem se pro téma související právě se Švýcarskem. Nedostatek relevantní literatury v České republice byl také důvodem pro absolvování studijního pobytu ve švýcarském Lucernu, který mi umožnil lépe pochopit souvislosti švýcarského právního systému jako celku a získala jsem díky němu přístup k tamější literatuře.

Celosvětově je Švýcarsko známé především jako federace s rozsáhlými prvky přímé demokracie a neobvyklou politickou stabilitou. Tato politická stabilita a silná tradice demokracie jsou unikem, které je podmíněno velmi odlišným historickým vývojem v tomto alpském státu. Na základě tohoto odlišného vývoje vznikl ve Švýcarsku systém, který je z pohledu ostatních zemí velmi specifický a nabízí mnoho netradičních podnětů ke studiu či případně i ke komparaci, pokud se zdá být vhodná.

V mém případě se mi ovšem úvahy o provedení komparace s právním systémem České republiky jeví jako bezpředmětné z důvodu velké odlišnosti těchto dvou právních systémů a omezeného rozsahu tohoto typu akademického textu a z toho plynoucího diskutabilního přínosu takové práce. Naopak výhodou podrobnějšího pojednání o švýcarské úpravě bez snahy o komparaci je větší prostor pro hlubší pochopení dané tematiky, švýcarských reálií a kontextualizaci.

Z mého pohledu se mi jevílo jako vysoce zajímavé a málo popsané konkrétně téma postavení Švýcarského Spolkového soudu se zaměřením na chybějící ústavní soudnictví vztahující se ke spolkovým zákonům. O této problematice se ve Švýcarsku celospolečensky diskutuje již dlouhodobě, ale zároveň jí to neubírá nic na aktuálnosti, protože důsledky tohoto nedostatku prostupují celým právním řádem a mají tak neustále vliv na současné dění. Mimo to se nejedná o koncepční řešení zajímavé jen z hlediska právní teorie, podle které je takováto neexistence ústavního soudnictví závažným deficitem právního státu, ale i z praktického hlediska, protože i v praxi s sebou přináší

komplikace. Na druhou stranu ale stávající úprava koresponduje s představou suverenity lidu, která je ve Švýcarsku velmi silně zakořeněná.

Předmětem mé práce tedy má být zhodnocení stávající úpravy postavení Spolkového soudu a zároveň omezeného ústavního soudnictví, neboť část literatury se přiklání v případě jeho rozšíření i na spolkové zákony spíše k jeho koncentrované formě prováděné právě Spolkovým soudem. Posouzení argumentů pro i proti zavedení této kontroly by mělo vést k závěru, zda by se *de lege ferenda* mělo přistoupit k revizi této koncepce.

Jak jsem již zmínila, tak podoba Švýcarska, v jaké ho známe dnes, je velmi výrazně ovlivněna jeho historickým vývojem. Z tohoto důvodu bych ráda tuto práci začala přehledem historického vývoje jak Švýcarska, tak i Spolkového soudu, bez kterého není možné pochopit kontext současné právní úpravy.

Dále budu pokračovat popisem aktuální právní úpravy postavení Spolkového soudu v rámci státoprávního uspořádání Švýcarska.

V následující části zmíním systémy ústavního soudnictví, jak je zná právní teorie a pokusím se nastínit stávající podobu švýcarského ústavního soudnictví včetně judikatury Spolkového soudu. Zvážím argumenty pro i proti zachování stávající úpravy

Závěrem mé práce bude zhodnocení případné nutnosti změny či převažující vhodnosti ponechání současné úpravy.

Jak bylo již výše řečeno, tak jsem čerpala především z literatury shromážděné během studijního pobytu ve Švýcarsku. Dále jsem získala přístup k další německojazyčné literatuře, která se zabývá tímto tématem, také během krátkého pobytu v Německu v Berlíně. Českou literaturu jsem při sepisování práce použila jen okrajově, protože jak již bylo zmíněno, je jí nedostatek. Veškeré překlady v této práci jsou tedy mými překlady, není-li uvedeno jinak.

1 Historický vývoj Švýcarska a Švýcarského Spolkového soudu

1.1 Historický vývoj Švýcarska

Stručný popis vývoje Švýcarska bych ráda uvedla citátem, který podle mého názoru výstižně vyjadřuje důležitost zasazení do historického kontextu právě v jeho případě: „*Kdo chce porozumět současnému Švýcarsku, musí znát jeho historii*“.¹ Švýcarsko, jak ho známe dnes, vzniklo během staletí rozšiřováním o různá území a transformovalo se z volného společenství autonomních kantonů na moderní spolkový stát. Pokud odhlédneme od názoru určité skupiny historiků,² kteří popírají bezprostřední souvislost mezi vznikem Starého spříseženství v roce 1291 a moderním státem, jakým je Švýcarsko dnes, tak za počátek vzniku Konfederace³ je většinou považován právě rok 1291.

I když Švýcarsko před rokem 1291 ještě neexistuje jako politická jednotka, tak vzbuzuje zájem střeoevropských velmocí díky své geografické poloze a horám, které ho chrání. Zároveň je také spojovatelem severní Evropy a Itálie. Právě to mělo být hlavním motivem, který dal podnět ke vzniku spojenectví prvních tří alpských údolí a sice kontrola obchodních stezek, které vedly přes Alpy od severu k jihu.⁴

Staré spříseženství tedy pravděpodobně⁵ vzniká v srpnu roku 1291 uvnitř Svaté Říše Římské, když umírá habsburský císař Rudolf a obyvatelé tří alpských údolí Unterwalden, Uri a Schwyz (*Talgemeinschaften*) využijí oslabení císařské moci a uzavírají první federální pakt (*Bundesbrief*), ve kterém si slibují vnitřní soudržnost a vzájemnou pomoc proti nepřítelům zvnějšku. I přes pochyby o jeho autentičnosti a reálné důležitosti,⁶ je stále považován za jeden z nejzásadnějších dokumentů v dějinách Švýcarska, což je zřejmé i z toho, že na jeho počest slaví 1. srpna Švýcaři jako státní svátek.

---

¹ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*. München: Verlag C.H.Beck oHG, 2011, s. 15.

² „Švýcarsko, ve kterém žijeme, vzniklo v roce 1848. Liberální lidská a občanská práva, myšlenka ústavnosti, princip rovnosti práv a (přímá) demokracie v moderním pojetí, federalismus a zrovnoprávnění tří (později čtyř) národních jazyků jsou výsledky až spolkového státu.“ (MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*. Baden: hier + jetzt, Verlag für Kultur und Geschichte GmbH, 3. korrigierte und mit Registern versehene Auflage, 2011, s. 10).

³ Švýcarsko svým státním uspořádáním odpovídá federaci, ale Švýcaři sami toto pojmenování používají v názvu státu a v úředních dokumentech, proto jsem se v této práci rozhodla této tradice přidržet.

⁴ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 15.

⁵ Někteří historici zpochybňují autentičnost zakládajících dokumentů z 13. a 14. století a tvrdí, že s největší pravděpodobností byly vytvořeny mnohem později a antedatovány. Viz REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 37.

⁶ „Federální pakt z roku 1315 uzavřený po bitvě u Morgarten byl v kronikách 15. stol. zpětně interpretován jako osvobození a byl prohlášen za zakládací listinu Spříseženství. Až do 19. stol. byl za rozhodující prvotní doklad o vzniku Spříseženství považován tento dokument a nikoliv ten z roku 1291.“ (MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 32).

Součástí národní identity se staly také příběhy, které jsou s tímto obdobím spojeny, přestože většina historiků se dnes přiklání k tomu, že nejsou vesměs postaveny na reálném základě. Tak například jméno Viléma Tella, který je známým švýcarským hrdinou a symbolem odporu proti rozpínající se moci Habsburků, se poprvé objevuje až po roce 1470 v Bílé kronice ze Sarnen (*Weißes Buch von Sarnen*) a již v roce 1760 zpochybnil jeho existenci farář Uriel Freudenberger, který v Tellovi identifikoval postavu z jedné dánské pověsti.⁷

Nicméně ať už je příběh o hrdinství Viléma Tella či ten další neméně známý o přísaze na louce Rütli (Grütli)⁸ alespoň částečně založený na skutečných událostech nebo jsou pouhými mýty, nemění to nic na tom, že oba zásadně ovlivnily další vývoj Švýcarska a pomohly formovat národní identitu a uvědomění, což platilo zejména při ohrožení země externím nepřítelem, hlavně během druhé světové války.⁹

Během 14. století ještě došlo k několika pokusům dynastie Habsburků získat zpět moc nad ztracenými územími alpských údolí, ale nakonec vždy bezúspěšně (Morgarten 1315, Sempach 1386, Näfels 1388). Nadvláda Habsburků na tomto území tím tedy skončila.¹⁰

Historický vývoj se ale nezastavil u volného společenství tří lesních kantonů (*Waldstätte*), které mělo jako hlavní účel obranu proti vnějším nepřítelům. Nejbliže těmto lesním kantonům – a to geograficky i v přeneseném smyslu – mělo město Lucern. Tyto zakládající kantony s ním byly spojeny obchodní cestou vedoucí přes Lucernské jezero. Přijetí Lucernu do spolku v roce 1332 tedy bylo logickým vyústěním. V ustanoveních tohoto dokumentu o přistoupení byla upravena i povinnost spolupráce a stejně jako v případě aliance mezi původními třemi kantony i rozhodčí řízení v případě konfliktu.¹¹ Jako další vstoupily do Konfederace v roce 1351 Bern a Curych, o rok později se přidaly i Glarus a Zug.¹² Společenství má tedy v roce 1353, spolu se zakládajícími kantony, 8 členů.

V průběhu dalšího století je Spříseženství poznamenáno řadou válek. V roce 1415 dobývá Konfederace Aargau a roku 1460 Thurgau a Sargans. Poté následují také tři

---

⁷ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 35.

⁸ „S cílem bránit se nespravedlivé vládě cizích knížat a teroru jejich místodržícího se sešli zástupci tzv. lesních kantonů (*Waldstätte*) Unterwalden, Uri a Schwyz na louce Rütli u Lucernského jezera v kantonu Uri a přísahou založili tzv. Věčný spolek.“ (REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 34).

⁹ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 15.

¹⁰ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

¹¹ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 60.

¹² VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

důležité vítězné bitvy (Grandson 1476, Murten 1476 a Nancy 1477) proti vojskům Karla Smělého, který byl spojencem Habsburků.¹³

Důsledkem vítězství v těchto Burgundských válkách bylo, že Spříseženství si na jejich základě upevnilo obraz o sobě jako o nezlomném společenství, které je spojeno stejnými hodnotami. Spolek, který Bůh obdaroval vítězstvím proti mnohem silnějšímu soupeři, stejně jako dříve Davida proti Goliáši, musí ztělesňovat ty nejvyšší hodnoty: nezlomitelnost, patriotismus, lásku ke svobodě, nezištnost, skromnost a především laskavost a vnitřní shodu mezi sebou, stejně jako mezi vrchností a poddanými. Bůh tím tak v boji proti burgundskému vévodovi Karlovi Smělému povýšil obyčejný lid. Stejně jako v případě bitev u Morgartenu a Sempachu ukázal světu, že namísto dekadentních aristokratů jsou k vládnutí povoláni šlechtní a zbožní rolníci. Pouze Spříseženství si tedy mohlo nárokovat čest být vyvoleným národem a na základě toho se stalo sakrálním čestným společenstvím. Jako takové vzdávalo hold pravým hodnotám: spravedlnosti, soudržnosti a svobodě. A jako takové mohlo také být bez větších problémů součástí Svaté Říše Římské, ale zároveň, díky svým nezaměnitelným vlastnostem, vyčnívat jako do sebe uzavřená jednotka.¹⁴

Na druhou stranu k vážnějším sporům uvnitř Konfederace dochází už v roce 1477, kdy zamýšlený vstup měst Fribourg a Solothurn způsobí krizi mezi venkovskými kantony (Uri, Schwyz, Unterwalden a Glarus) a městskými kantony (Bern, Lucern a Curych)¹⁵. Pro venkovské kantony bylo jejich přijetí problematické, protože by to znamenalo, že městské kantony by definitivně získaly převahu a venkovské kantony by se dostaly do nevýhodné pozice¹⁶. Při řešení tohoto problému se lucernští politici obrátili na mystika a poustevníka Mikuláše z Flüe, který neměl žádnou moc, ale velkou morální autoritu.¹⁷ Až jeho intervence pomohla vyřešit spory mezi těmito dvěma tábory a Fribourg a Solothurn se v roce 1481 staly novými členy¹⁸. V roce 1501 do Spříseženství vstupuje Basel a roku 1513 Appenzell.¹⁹

Přestože se díky svým senzačním vítězstvím nad nejmocnějšími panovníky této doby stali Švýcaři objektem zájmu evropských státoprávních teoretiků²⁰, tak další pokusy

---

¹³ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

¹⁴ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 125.

¹⁵ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

¹⁶ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 131.

¹⁷ Mikuláš z Flüe je patronem Švýcarska a byl v roce 1947 prohlášen za svatého.

¹⁸ Stanser Verkommnis.

¹⁹ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

²⁰ „*Jak si lze vysvětlit jejich nápadnou vojenskou převahu? Co by se od nich mohly ostatní státy naučit?*“ (REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 151).

Konfederace o expanzi v severní Itálii končí neúspěšně. Pár částečných úspěchů a obsazení některých alpských údolí, která v současnosti tvoří část kantonu Ticino, následuje porážka v bitvě u Marignana v roce 1515, která znamená konec snah o rozšiřování Spříseženství za použití síly.²¹

Tyto vojenské porážky způsobily, že kromě vyloučení z „velké politiky“, upadl rychle i mezinárodní zájem o „zvláštní případ“ (*Sonderfall*) Spříseženství. Od této chvíle hrál „Corpus Helveticum“²² dvojí roli: Jako státní útvar byl druhořadý, ale jako zdroj žoldnéřů byl pravidelně ve středobodu diplomatického dění a nezřídka i jazýčkem na pomyslných vahách.²³ Právě žoldnéři byli nejdůležitějším švýcarským exportním produktem²⁴ a jejich přísun by se dobytím území nezlevnil. Tato skutečnost a také relativní chudoba měly za následek, že Švýcarsko nebylo předmětem zájmu cizích zemí a bylo ušetřeno ničujících válek.²⁵

Institucionální rámec Konfederace byl ale i nadále slabě rozvinut. Jediným orgánem rozhodování a koordinace byl sněm kantonů (*Tagsatzung*), který nepůsobil jako vláda ale jen jako sjezd vyslanců.²⁶ Sice se v průběhu času setkával stále častěji, ale i v případě, že se při něm dospělo ke společným rozhodnutím,²⁷ tak bylo na zvážení jednotlivých členů, zda tato rozhodnutí budou realizovat či je budou „přehlížet“. Delegáti byli také nadále vázáni instrukcemi, které dostali. Pokud vyvstaly nové otázky, tak bylo nutné získat pokyny „z domova“, což byl značně komplikovaný a zdlouhavý proces.²⁸

Stejně jako ve zbytku Evropy byla církev i duchovenstvo na začátku 16. století terčem kritiky i ve Švýcarsku. To, že podněty k reformě ve Spříseženství měly dalekosáhlejší dopady než jen odstranění jednotlivých nedostatků a že nakonec zapříčinily celkovou přeměnu církve a nauky, bylo neoddelitelně spojeno s působením Ulricha Zwingliho v Curychu.²⁹ Společně s Janem Kalvínem působícím v Ženevě byli

---

²¹ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 16.

²² Tak se Spříseženství nazývalo v raném novověku.

²³ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 164.

²⁴ „Také vnímání zvnějšku napomohlo a urychlilo sblížení uvnitř Spříseženství a zároveň zachování místní cti a nezávislosti. Na bitevních polích v Itálii či Francii nebyli žoldnéři rozlišováni jako doma podle toho, zda jsou z kantonu Obwalden nebo Nidwalden ale bylo s nimi zacházeno jako s členy jednoho národa.“ (REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 165).

²⁵ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 121.

²⁶ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 111.

²⁷ „Vliv tohoto orgánu byl dále omezen také požadavkem, podle kterého bylo pravidlem, že rozhodnutí musela být přijata jednomyslně.“ (HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*. Zürich/St. Gall: Dike, 2009, s. 8)

²⁸ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 167.

²⁹ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 172.

hlavními postavami švýcarské reformace, která se soustředila na obnovu křesťanství a nápravu celé společnosti.

Po reformaci měst Curychu, Bernu, Basileje a Šafhúsy Ulrich Zwingli trval na tom, aby celé Spříseženství přijalo novou víru a tím v něm mohla být obnovena jednotnost víry. Tomu se postavilo na odpor³⁰ především pět kantonů (*Orte*) v centrálním Švýcarsku (Lucern, Uri, Schwyz, Unterwalden a Zug).³¹ Během pokusu o rozšíření principů reformace i na území centrálního Švýcarska se Zwingli setkal s nelibostí těchto pěti kantonů, které v roce 1531 porazily curyšské vojsko v bitvě u Kappelu. V následně uzavřeném zemském míru (*Kappeler Landfrieden*) byl stvrzen náboženský *status quo*,³² ze kterého vyplývalo, že do budoucna budou muset vedle sebe existovat dvě náboženská vyznání.³³

Když poté v roce 1618 vypukla třicetiletá válka, která byla mimo jiné vyvrcholením sporů mezi katolickou církví a stoupenci reformace, tak se Spříseženství rozhodlo zůstat neutrální, což pro něj mělo příznivé ekonomické důsledky. Stalo se ostrovem míru uprostřed válek zničených zemí, což kromě poptávky po žoldnících³⁴ mělo za následek, že švýcarští rolníci mohli své výnosy výhodně prodat do zahraničí.³⁵

Přestože se Konfederace aktivně nepodílela na třicetileté válce, tak následně v roce 1648 uzavřený Vestfálský mír měl pro ni velký přínos, a to v podobě uznané nezávislosti na Svaté Říši Římské. Stala se tak suverénní republikou obklopenou mocnými monarchiemi.³⁶

Přehled švýcarského historického a státoprávního vývoje se neobejde bez zmínky o jednom z nejznámějších filozofů, který se narodil v Ženevě, Jean-Jacques Rousseauovi. Když v roce 1762 vychází jeho dílo *O Společenské smlouvě* (*Du Contrat Social*), tak se nejdříve neseťkává s pozitivním ohlasem,³⁷ nicméně jeho budoucí celospolečenský přínos, nejenom ve Švýcarsku, je nepopíratelný. Jak lze dovést hned ze

---

³⁰ Mimo jiné protože byly silně závislé na poskytování služeb žoldnérů, proti čemuž Zwingli odhodlaně bojoval.

³¹ Církev byla v těchto centrálních kantonech již převážně pod kontrolou světských úřadů. Oproti tomu v těch reformovaných k tomu došlo až se změnou víry a když úřady zabavily církevní majetek, tak ho použily k sociálním účelům (milodary, výuka).

³² Podle principu *cuius regio, eius religio* může každý kanton na svém území závazně rozhodnout o vyznání svého obyvatelstva.

³³ Eidgenössisches Departement für auswärtige Angelegenheiten. Die Reformation. In: [www.eda.admin.ch](https://www.eda.admin.ch/dam/PRS-Web/de/dokumente/die-reformation_DE.pdf) [online]. Dostupné z WWW: <https://www.eda.admin.ch/dam/PRS-Web/de/dokumente/die-reformation_DE.pdf>.

³⁴ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 117.

³⁵ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 223.

³⁶ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 225.

³⁷ V Ženevě a Paříži bylo toto dílo označeno za protistátní a bylo veřejně spáleno.

začátku této knihy „*Člověk se narodil svoboděn a všude je v okovech.*“³⁸ tak Rousseauovou premisou je, že přirozený stav má formu svobodných a rovných lidí. Dobrovolným uzavřením společenské smlouvy lidé vyměňují tuto neomezenou svobodu za svobodu sociální a politickou, které hájí bezprostřední účastí na vládě.³⁹ Zároveň se tím podřizují obecné vůli⁴⁰ (*volonté générale*) a tím pro všechny stejně platnému racionálnímu řádu.⁴¹ Význam Rousseauova principu suverenity lidu pro Švýcarsko je zřejmý a lze ho nalézt v mnohých prvcích přímé demokracie. O jeho dalších ve výše zmíněném díle zformulovaných a pro tuto práci zásadních myšlenkách z důvodu větší přehlednosti pojednám v následujících částech této práce.

Nicméně je nutné rovněž dodat, že silný vliv Rousseauova učení o demokracii, speciálně na Švýcarsko, souvisí také se skutečností, že je to právě Švýcarsko, které dalo Rousseauovi podněty pro formování jeho tezí. Těžil přitom ze zkušeností s vládou lidu, která tam měla již dlouhou tradici. Tyto zkušenosti sloužily jako reference k vytvoření jeho abstraktních modelů a nauky. Na druhou stranu jeho učení bylo ve Švýcarsku impulsem pro „rozbití zakrnělých a příliš těsných forem“, který umožnil rozšíření principu vlády lidu ve větším měřítku než jen na úrovni komunálního státu.⁴²

Co se týče dalšího historického vývoje, tak následně během napoleonských válek definitivně zaniká Konfederace, která vznikala volným sdružováním od roku 1291. V letech 1797 a 1798 je Konfederace postupně obsazena francouzskými vojsky a v roce 1798 je vyhlášena Napoleonova ústava jednotné a nedělitelné⁴³ Helvétské republiky.⁴⁴ Během tohoto období byly odstraněny hranice mezi kantony a území bylo rozděleno na administrativní jednotky podobné francouzským departementům, což znamenalo,

---

³⁸ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, s. 12.

³⁹ „*Společenskou smlouvou ztrácí člověk svou přirozenou svobodu a neobmezené právo na vše, co jej svádí a čeho může dosáhnouti; získá občanskou svobodu a vlastnické právo ke všemu, co má.*“ (ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*, op. cit., s. 30).

⁴⁰ „*Jen obecná vůle může řídit síly státu podle účelu jeho zřízení, kterým je společné blaho.*“ (ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*, op. cit., s. 34).

⁴¹ „*Tak z povahy smlouvy každý akt svrchovanosti, t.j. každý právoplatný akt obecné vůle zavazuje nebo prospívá stejně všem občanům.*“ (ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*, op. cit., s. 42).

⁴² IMBODEN, Max. Rousseau und die Demokratie. In: *Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart. Eine Sammlung von Vorträgen und Schriften aus dem Gebiet der gesamten Staatswissenschaften. Heft 267*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1963, s. 25.

⁴³ „*La République helvétique est une et indivisible.*“ Constitution de la République helvétique. Art. 1. par. 1 (12. 4. 1798).

⁴⁴ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 17.

že jejich autonomie byla velmi omezena.⁴⁵ Ústava se ale nesetkává s velkým úspěchem a Helvétská republika v letech 1800 až 1802⁴⁶ prožije pět převratů.⁴⁷

V reakci na tuto situaci byla v roce 1803 Napoleonem vydána tzv. Mediační akta (*Acte de Médiation*), kterými se obnovuje suverenita kantonů a omezují centrální pramovoce. Ve stejném roce se také k dosavadním třinácti kantonům přidávají Aarau, Graubünden, St. Gallen, Thurgau, Ticino a Vaud.

Přestože zkušenost s Helvétskou republikou názorně demonstrovala, že forma unitárního státu je neslučitelná se švýcarským politickým smýšlením a tradicemi, tak dlouhodobým přínosem tohoto období bylo, mimo jiné, zavedení principu rovnosti před zákonem, veřejnosti soudního jednání, státem zaručeného vlastnictví a také některých základních práv.⁴⁸

V rámci Vídeňského kongresu v roce 1815, který následoval po ukončení napoleonských válek, byla Švýcarsku mezinárodně přiznána neutralita a také se rozšířilo o poslední tři kantony Ženevu,⁴⁹ Neuchâtel a Valais.⁵⁰ Ve stejném roce bylo také upraveno vnitřní uspořádání ve Spolkové smlouvě (*Bundesvertrag*), která neobsahovala společnou ústavu, ale jen sdružovala jednotlivé kantony (*Orte*) do volného spolku suverénních států.⁵¹

Od roku 1830 v mnohých kantonech dochází k tzv. regeneraci. Ústavy některých kantonů realizují myšlenku suverenity lidu, ke které se vracejí jakožto k jednomu z výsledků Helvétské republiky tím, že přisuzují legislativní pravomoc lidmi voleným parlamentům a zavedením ústavního referenda.⁵²

Když je následně v roce 1848 zbytek Evropy zmítán chaosem, který s sebou přinesla revoluční hnutí, tak je Švýcarsko v odlišné pozici. Na rozdíl od situace ve Francii, Itálii nebo Německu nejde ve Spříseženství o boj s panovníkem či vynucení si přijetí ústavy, ale o to jaká republika s jakou ústavou, ideologií a rozdělením moci má být zřízena.⁵³ Nadto byly hranice Švýcarska již delší dobu nesporné a národní myšlenka (*Nationalgedanke*) nebyla od 18. stol. založena na jazykovém nebo etnickém základu, ale

---

⁴⁵ HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*, op. cit., s. 8.

⁴⁶ V roce 1802 je také přijata ústava ve vůbec prvním švýcarském lidovém hlasování.

⁴⁷ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 17.

⁴⁸ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 162.

⁴⁹ V roce 1979 vznikl poslední kanton Jura odtržením většiny frankofonního území od kantonu Bern.

⁵⁰ „Připojení těchto tří kantonů se uskutečnilo přes odpor katolických stavů při jednání sněmu kantonů a na nátlak evropských mocností, které požadovaly silné Švýcarsko, které by Francii blokovalo cestu do Itálie.“ (MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 179).

⁵¹ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 340.

⁵² HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*, op. cit., s. 9.

⁵³ REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 373.

na kulturním a politickém. Srovnatelně s USA s jejich *Constitution* z roku 1787 a zároveň v kontrastu s ostatními evropskými státy, které usilovaly o umírněné ústavy, tak Švýcarsko v revolučním roce 1848 vytvořilo ústavu, která ve svém základu zůstala do dneška stejná a byla jen dvakrát (v roce 1874 a 1999) celkově revidována.⁵⁴

Tato nová ústava nebyla odvozována od žádného předchůdce. Její vydání v sobě *implicite* obsahovalo výkon originární ústavodárné moci (*pouvoir constituant originaire*) jako v případě revoluce.⁵⁵ V souladu s principem suverenity lidu byla také odmítnuta myšlenka předložení ústavy ke schválení evropským velmocím s poukázáním na skutečnost, že nový spolek je vystavěn pouze na podpoře a důvěře švýcarského lidu.⁵⁶

S odkazem na začátek této kapitoly, kde jsem zmiňovala existenci určité skupiny historiků, kteří nespátřují bezprostřední souvislost mezi vznikem Starého spříseženství v roce 1291 a Švýcarskem, jak ho známe dnes, lze uvést Jellinekovu teorii⁵⁷ vzniku národního státu, podle které jsou stát a ústava od sebe neoddělitelné. První ústava státu je jeho předpokladem, jelikož stanovuje řád, který je jeho základem a zřizuje jeho orgány. Současně přítomnost řádu před řádem je ze své podstaty protimluvem a taktéž stát, který existuje dříve než jeho orgány, je neuskutečnitelnou představou. Z tohoto úhlu pohledu lze porozumět argumentům těchto historiků vzhledem k tomu, že Švýcarsko v současné podobě vzniká opravdu až s přijetím ústavy v roce 1848 (BV1848).

Za zmínku také stojí Jellinekovo rozdělení vzniku národního státu na dva možné procesy, a to sice buď cestou spíše pasivního „nebránění“ jeho zrodu a nebo aktivního přičinění stávajících státních orgánů. V případě Švýcarska se jednalo o prvně zmíněný pasivní přístup, což je patrné z toho, že bez předchozího pozitivního aktu vůle kantonů, ve kterém by se zavázaly k podpoře snah o sjednocení, byla ustanovena revizní komise pro diskuzi o spolkové ústavě. Jako příklad druhého postupu podle Jellineka mohou sloužit Spojené státy americké a Severoněmecký spolek, respektive Německá říše.

Jistě též není bez zajímavosti, že ústava byla v roce 1848 přijata pouze 15 ½ kantony a zbývajících 6 ½ kantonů ji výslovně odmítlo. Toto je nicméně v souladu s tvrzením Jellineka, že není nezbytně nutné, aby jednotlivé státy, které zamýšlejí vstoupit

---

⁵⁴ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 204.

⁵⁵ HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*, op. cit., s. 11.

⁵⁶ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 200.

⁵⁷ JELLINEK, Georg. *Die Lehre von den Staatenverbindungen*. Wien: Alfred Hölder, K. K. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1882, s. 265-266.

do spolkového státu, uznaly ústavu jako jeho základní zákon. Takový stát se přesto může stát jeho členem tím, že se ustanovením spolkové ústavy fakticky podřídí.⁵⁸

V návaznosti na to, co již bylo výše řečeno o Rousseauvě nauce o suverenitě lidu, lze její značný vliv nalézt v rozličných prvcích přímé demokracie, které se postupně v čase rozšiřovaly. V BV1848 byla takovým prvkem na spolkové úrovni iniciativa na celkovou revizi ústavy v případě, že ji požadovalo 50.000 občanů. Tato koncepce koresponduje s jeho „pozitivním“ pojetím moderní svobody, které se vyznačuje aktivní účastí na politickém dění, na rozdíl od pouhého „negativního“ osvobození od politických a společenských omezení. Rousseau se o nutnosti aktivního zapojení občanů do politického dění ve své knize značně nekompromisně vyjadřuje slovy: „*Jakmile veřejná služba přestane být hlavní záležitostí občanů a když raději slouží svou peněženkou než svou osobou, je stát již blízek své zkáze.*“⁵⁹

Rovněž ideový vliv Velké francouzské revoluce v roce 1789 je zřejmý. Příkladem může být vázanost státu základními právními principy a myšlenka rovnosti všech lidí, kterou lze v BV1848 spatřovat v zavedení všeobecného volebního práva pro muže.

Spolková ústava byla také významně inspirována ústavou Spojených států amerických.⁶⁰ Tuto inspiraci je možno nalézt například v alokaci pravomocí mezi spolkem a kantony. Mezi záležitosti spolku patřily zahraniční politika, obrana, cla a měna. Zbytek byl ponechán k vlastní úpravě kantonům, přičemž o kompetenčních sporech mezi kantony a spolkem rozhodovalo Spolkové shromáždění. Taktéž je patrná inspirace bikamerálním systémem u Spolkového shromáždění (*Bundesversammlung*), které se skládá z Národní rady (*Nationalrat*) a Stavovské rady (*Ständerat*). Obě komory jsou si rovnocenné a mají zasedat odděleně. Postavení exekutivy je relativně slabé a tvoří ji Spolková rada (*Bundesrat*) jako kolegiální orgán s prezidentem voleným na jeden rok.⁶¹ Nejméně významnou pozici má Spolkový soud (*Bundesgericht*), o kterém bude blíže pojednáno v následující části této práce.

Tato ústava nicméně představuje pouze první krok ke konečnému ústavnímu dokumentu, který vzniká v roce 1874 (BV1874) a s mnoha změnami a doplňky bude platit až do konce roku 1999. Tato celková revize s sebou mimo jiné přináší dodnes pro Švýcarsko typický prvek přímé demokracie a sice fakultativní referendum, které se

---

⁵⁸ JELLINEK, Georg. *Die Lehre von den Staatenverbindungen*, op. cit., s. 269-270.

⁵⁹ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*, op. cit., s. 106.

⁶⁰ HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*, op. cit., s. 10.

⁶¹ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 201.

předtím osvědčilo na kantonální úrovni,⁶² přičemž revize ústavy se jevila jako ideální příležitost pro zavedení tohoto instrumentu i na úrovni spolkové. Tomuto referendu byla podřízena legislativa přijatá Spolkovým shromážděním. 30.000 občanů (v roce 1977 zvýšeno na 50.000) či osm kantonů mohlo požadovat hlasování o těchto legislativních aktech. Pokud bylo referendum požadováno, tak tento akt nemohl vejít v platnost, pokud nebyl v hlasování schválen.⁶³ Toto pojetí je v souladu s konceptem suverenity lidu, který Rousseau ve své knize formuloval následovně: „*Svrchovaná moc se nedá zastupovati z téhož důvodu, pro který se nemůže zciziti; spočívá v podstatě v obecné vůli a vůle se nemůže zastupovati: je buď obecná nebo jiná; není nic uprostřed. Poslanci lidu tedy nejsou a nemohou býti jeho zástupci; jsou jen jeho zplnomocněnci, nemohou nic definitivně rozhodnouti. Každý zákon, který lid osobně neschválil, je neplatný; není to zákon.*“⁶⁴

Dalším důsledkem této revize bylo také posílení pozice Spolkového soudu. Blíže se tomuto tématu budu věnovat v další části.

V roce 1891 potom následovala důležitá částečná revize ústavy, která ji rozšířila o další demokratický prvek. Inkorporovala ústavní iniciativu, která umožnila 50.000 občanům (v roce 1977 zvýšeno na 100.000) navrhnout částečnou změnu ústavy.

Ve Švýcarsku tak na konci 19. století vznikla forma demokracie, která budila celosvětově pozornost. K napodobení ale došlo pouze asi ve 20 členských státech USA, které po vzoru švýcarských kantonů (zvláště curyšské ústavy z roku 1869) zavedly prvky přímé demokracie. Věda a veřejnost diskutovaly o modelu přímé demokracie i ve Francii, Itálii, Velké Británii, Belgii, Švédsku a dalších státech. Avšak tyto diskuze ukončil rok 1914 a začátek první světové války.⁶⁵

Během následujících let byla ústava vystavena četným částečným revizím (v průměru jedna ročně), které způsobily, že během více než jednoho století byla „znečištěna“ ustanoveními, která svou povahou patřila spíše do zákonů nebo dokonce podzákonných předpisů. Například lze jmenovat ustanovení o zákazu výroby a prodeje absintu⁶⁶ a omezení sázek v kasinech na maximální částku 5 franků.⁶⁷ Důsledkem těchto

---

⁶² KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, s. 100.

⁶³ HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*, op. cit., s. 11.

⁶⁴ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*, op. cit., s. 108.

⁶⁵ KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*, op. cit., s. 108.

⁶⁶ Spolková Ústava Švýcarského spříseženství z roku 1874 (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, SR 101), Čl. 32ter 50.

⁶⁷ Spolková Ústava Švýcarského spříseženství z roku 1874, Čl. 35⁶³ odst. 3.

častých změn bylo, že se z ní stal velmi nepřehledný dokument, který ale i přesto zajišťoval chod státu, existenci demokracie a ekonomickou prosperitu.⁶⁸

Díky neutralitě a spolupráci s Německem během druhé světové války se po jejím skončení Švýcarsko ocitlo z ekonomického hlediska oproti ostatním evropským státům ve výhodné pozici (kromě válečných zisků) zejména tím, že bylo neporušeným výrobním místem uprostřed zničeného kontinentu.⁶⁹

Ústavněprávní vývoj byl ve 20. století ve znamení jednání o další celkové revizi ústavy. Již v roce 1919 byl podán návrh v Národní radě, jehož projednání bylo během dalších desetiletí odkládáno, přestože byly poslanci předkládány opakovaně nové podněty. Dalším impulzem byla poté iniciativa pocházející z kantonu Basel-Stadt z roku 1946, na kterou Spolkové shromáždění odpovědělo až v roce 1959, a to zamítavě. Definitivně začínají práce na celkové revizi ústavy v roce 1965 a trvají do roku 1999, kdy je nová ústava přijata.⁷⁰ Ústava z roku 1999 nepřinesla mnoho novinek, ale byla spíše doplněným přepracováním ústavy z roku 1874, která obsahovala mnoho obsoletních a nadbytečných ustanovení, čímž se její text stal těžko srozumitelným a nepřehledným. Nová ústava reflektuje moderní ústavní realitu, zakotvuje do té doby nepsané právo a celkově posiluje právní jistotu.⁷¹

1.2 Historický vývoj Spolkového soudu

Přestože většinou popis historického vývoje Spolkového soudu začíná v roce 1848 v souvislosti s přijetím spolkové ústavy, tak, dle mého názoru, je třeba zmínit ještě Nejvyšší soudní dvůr, který vznikl v období Helvétské republiky (1798-1803) a působil jako nejvyšší instance pro celé státní území. Skládal se ze soudců, kteří byli voleni v jednotlivých kantonech, přičemž platilo, že každý kanton byl reprezentován jedním soudcem.

Ačkoliv je možné spatřovat určité shodné prvky mezi Nejvyšším soudním dvorem Helvétiky a Spolkovým soudem (zejména trestní soudnictví), tak je obtížné jednoznačně stanovit vývojovou linku mezi nimi z důvodu rozdílných ústavních základů Helvétiky a Spolkového státu vznikajícího v roce 1848. Nicméně důležité je také podotknout, že v období vzniku první ústavy spolkového státu byla mnohdy přítomna snaha

---

⁶⁸ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 18.

⁶⁹ MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*, op. cit., s. 278.

⁷⁰ KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*, op. cit., s. 269-271.

⁷¹ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. In: <https://www.bj.admin.ch> [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung.html>>.

u institucionálních inovací zatajit všechny odkazy, které směřovaly k jejich původu. Záměrně se tedy udávaly nejasné nebo přímo nesprávné údaje k ideovým zdrojům těchto institucí, případně se neudávaly vůbec. A byla to především Helvétika, která neměla být nikde otevřeně uvedena jako zdroj inspirace vzhledem k negativnímu hodnocení této epochy.⁷²

Jak vyplývá již z výše uvedeného, tak Spolkový soud vzniká na základě BV1848. Zpočátku se jednalo o slabou instituci, což bylo patrné jak z jeho organizace, tak kompetencí. Soud také nemá stálé sídlo a sezení jeho předseda svolával tam, kde to uznal za vhodné. Nejdříve byl Spolkový soud tvořen pouze jedenácti soudci, kteří byli voleni na částečný úvazek Spolkovým shromážděním na tři roky. Zároveň mohli být úřadujícími členy Spolkového shromáždění, což znázorňuje tehdejší neúplnou dělbu moci. V historickém kontextu je ale nutno podotknout, že takováto kumulace úřadů nebyla vždy nutně viděna jako problém, nýbrž naopak jako výhoda, jelikož jedna osoba mohla profitovat ze zkušeností z těchto rozdílných pozic.⁷³

Mezi jeho kompetence patřilo primárně posuzování politických trestných činů proti spolku a občanskoprávní spory mezi spolkem a kantony nebo mezi kantony navzájem. Naopak jeho pravomoce na úseku ústavního soudnictví byly velmi omezené, jelikož dotváření práva bylo přenecháno politickým spolkovým úřadům. Spolkový soud tak mohl rozhodovat o porušení ústavních práv jen pokud mu stížnost byla postoupena Spolkovou radou. Během prvních 25 let jeho existence nastal tento případ pouze jedenkrát.⁷⁴

Shrnutím lze konstatovat, že přestože byla při vypracování BV1848 nezbytnost Spolkového soudu nesporná, tak politicky byly přítomny obavy z vytvoření určité vlastní kasty soudců (*Richterkaste*),⁷⁵ která by se mohla stát dalším vlivným faktorem v nově vytvořeném institucionálním rámci.⁷⁶ Kromě výše zmíněného krátkého funkčního období a omezených pravomocí sloužila i možnost volit soudce laiky k relativizování jeho důležitosti.

K posílení postavení Spolkového soudu dochází v rámci celkové revize spolkové ústavy v roce 1874. Jeho stálým sídlem se stává Lausanne, což je na jednu stranu

---

⁷² SEFEROVIC, Goran. *Das Schweizerische Bundesgericht 1848-1874. Die Bundesgerichtsbarkeit im frühen Bundesstaat*. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2010, s. 3-4.

⁷³ SEFEROVIC, Goran. *Das Schweizerische Bundesgericht 1848-1874*. op. cit., s. 17.

⁷⁴ VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. 2., aktualisierte Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft. 2016, s. 494.

⁷⁵ Seferovic zde používá také pojem *aristocratie de la robe*.

⁷⁶ SEFEROVIC, Goran. *Das Schweizerische Bundesgericht 1848-1874*. op. cit., s. 27.

reference na francouzskojazyčnou část Švýcarska a na stranu druhou také zdůrazněním nezávislosti na obou dalších státních mocích. Soud sestává z devíti soudců na plný úvazek, kteří jsou voleni Spolkovým shromážděním na šest let. Zároveň je také zavedena neslučitelnost s jinými veřejnými úřady a tím je uskutečněno oddělení moci.

Pravomoci soudu jsou rozšířeny zejména v oblasti státního práva (*Staatsrecht*). V první řadě se jednalo o projednávání veřejnoprávních sporů, které vyvstávaly ze vztahu spolku a kantonů nebo mezi kantony navzájem. Státoprávní stížnost (*staatsrechtliche Beschwerde*) byla následně do přijetí justiční reformy v roce 2007 nejdůležitějším druhem řízení. Co se týče ústavního soudnictví, tak je důležité zmínit, že pomocí státoprávní stížnosti bylo možné realizovat ochranu ústavních práv občanů v případě jejich porušení kantony.

Následující desetiletí po roce 1874 byla formována kontinuálním personálním rozšiřováním soudu, organizačními změnami ve formě vytvoření specializovaných oddělení a rozšířením kompetencí v občansko-, trestně- a správněprávní oblasti, což bylo důsledkem postupného sjednocování práva na spolkové úrovni.⁷⁷

Soud získával na vlivu i v rámci ústavního soudnictví. Přestože mu již od roku 1875 náleželo rozhodování o stížnostech souvisejících s porušením ústavních práv kantony, tak z této zásady byl vyňat značný počet administrativních sporů, jejichž projednání bylo nadále vyhrazeno Spolkové radě a Spolkovému shromáždění. V rámci revizí spolkového zákona o organizaci spolkového soudnictví (*Bundesgesetz über die Organisation der Bundesrechtspflege*) v letech 1893 a 1911 byl katalog sporů podléhajících těmto spolkovým politickým orgánům zkrácen a zbylé pravomoci se následně v praxi prokázaly za téměř bezvýznamné. V souvislosti s celkovou revizí spolkové ústavy z roku 1999 byly poté i tyto zbývající spory přeneseny na Spolkový soud.⁷⁸

V roce 1917 je dále zřízen nezávislý Spolkový pojišťovací soud (*Eidgenössisches Versicherungsgericht*), který se v roce 1969 stane organizačně samostatným oddělením Spolkového soudu a od roku 2007 je do něj plně integrován. Tento soud sídlí v Lucernu a je nejvyšší instancí ve věcech týkajících se sociálního zabezpečení.⁷⁹

---

⁷⁷ VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. op. cit., s. 495.

⁷⁸ VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. op. cit., s. 495.

⁷⁹ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., erweiterte Auflage. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag. 2009, s. 575.

Nutnost reformy mnohých oblastí švýcarského justičního systému se stává zřejmou během druhé poloviny 20. století a jedním z témat je značné časové a personální přetížení Spolkového soudu. Od konce 80. let byl Spolkový soud každoročně zahlcen téměř 4000 případy, v 90. letech to již bylo 5500 případů ročně. Počet soudců v té době ale zůstal nezměněn, a to sice 30 soudců a 30 náhradních soudců. Každý soudce tak redigoval okolo 80 rozhodnutí a zpráv ročně a byl účasten rozhodování v přibližně 500 případech.⁸⁰

Justiční reforma (*Justizreform*) přijatá lidem a stavy v roce 2000, která patřila spolu s novou ústavou z roku 1999 k většímu balíku reforem a byla v následujících letech realizována přijetím několika zákonů, postavila ústavněprávní základy pro odstranění těchto nedostatků. Tak byly mimo jiné na spolkové úrovni sjednoceny procesní řády v občanském a trestním právu, zejména pak v oblasti občanského práva byly zvýšeny minimální sporné částky a rovněž došlo ke zřízení nových prvoinstančních spolkových soudů.

Účelem vzniku těchto tří prvoinstančních spolkových soudů – Spolkového trestního soudu (*Bundesstrafgericht*), Spolkového správního soudu (*Bundesverwaltungsgericht*) a Spolkového patentového soudu (*Bundespapentgericht*) – bylo zejména odlehčení a zefektivnění fungování Spolkového soudu. Zřízení nižších soudů mělo posílit jeho roli jako soudu nejvyššího, přičemž proti většině rozhodnutí těchto soudů je možné se k němu odvolat. Okruh otázek řešených Spolkovým soudem se tím změnil jen nepatrně, nicméně i tak tato opatření přispěla ke snížení jeho vytížení.⁸¹

---

⁸⁰ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 36.

⁸¹ VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. op. cit., s. 498-499.

2 Postavení a organizace Spolkového soudu

2.1 Postavení Spolkového soudu

Spolkový soud je dle čl. 188 odst. 1 BV⁸² nejvyšším orgánem soudní moci ve spolku. Tím je jednak vyjádřena jeho nadřazenost nad ostatními soudy v hierarchii soudních instancí, což umožňuje sjednocení judikatury,⁸³ jednak zásadně rovnocenné postavení se Spolkovou radou na základě analogické formulace čl. 174 BV, který o ní stanoví, že je nejvyšším výkonným spolkovým úřadem. Oproti tomu čl. 148 odst. 1 BV určuje, že Spolkové shromáždění (s výhradou práv lidu a stavů) je nadáno nejvyšší mocí ve spolku vůbec.

Nadřazené postavení vůči ostatním soudům ale není zaručeno absolutně. Rozličná omezení v přístupu ke Spolkovému soudu s sebou nesou to, že přes jeho principiální funkci nejvyššího orgánu soudní moci není možné se k němu odvolat ve všech případech ani ve všech oblastech práva. Jeho postavení jako nejvyšší instance je tím prolomeno. Z tohoto pohledu náleží i nižším soudům omezená funkce nejvyšší instance. Toto je částečně kompenzováno tím, že Spolkový soud vykonává dozor nad správou těchto soudů.⁸⁴

Z výše uvedeného plyne, že rozsudky Spolkového soudu nemohou být vnitrostátně napadeny. Je však možné podat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva z důvodu porušení práv garantovaných Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP). Ten rozhodnutí Spolkového soudu nemůže zrušit, ale na základě čl. 122 BGG⁸⁵ může být rozsudek Spolkovým soudem z tohoto důvodu v revizním řízení zrušen a ve věci poté nově rozhodnuto.⁸⁶

Spolkový soud je zřízen jako soud obecný (čl. 188 odst. 1 BV), z čehož plyne, že je jeho úkolem zabývat se všemi oblastmi práva. Je tedy zároveň soudem civilním, trestním, správním a ústavním (čl. 189 odst. 1 BV).

---

⁸² Spolková Ústava Švýcarského spříseženství (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, SR 101) z roku 1999.

⁸³ SÄGESSER; Thomas. *Die Bundesbehörden. Bundesversammlung – Bundesrat – Bundesgericht.* Kommentar, Beiträge und Materialien zum 5. Titel der schweizerischen Bundesverfassung. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2000, s. 493.

⁸⁴ Zákon o Spolkovém soudu (Bundesgesetz über das Bundesgericht, SR 173.110) ve svém čl. 1 odst. 2 stanoví, že „Spolkový soud vykonává dozor nad správou Spolkového trestního soudu, Spolkového správního soudu a Spolkového patentového soudu.“

⁸⁵ Zákon o Spolkovém soudu (Bundesgesetz über das Bundesgericht, SR 173.110).

⁸⁶ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht.* 2., erweiterte Auflage. op. cit., s. 565.

Předchozí úprava odvolání a stížností byla značně nepřehledná a mnohdy bylo obtížné zvolit správný opravný prostředek. Následkem toho bylo, že docházelo k velkým časovým prodlevám při řešení formálních procedurálních otázek. Často také vznikaly situace, ve kterých bylo možné použít dva různé opravné prostředky a řídkým jevem rovněž nebylo ani to, že se odvolávající strana obracela na Spolkový soud ve stejném případě dvěma různými opravnými prostředky. Tyto skutečnosti byly příčinou zbytečné nákladnosti procesu a procesních průtahů.⁸⁷

S přijetím výše zmíněného zákona o Spolkovém soudu byla tato mnohost opravných prostředků nahrazena tzv. jednotnou stížností (*Einheitsbeschwerde*). Namísto několika opravných prostředků jsou nyní k dispozici tři stížnosti a to ve věcech civilního práva, trestního práva a veřejného práva (*Beschwerde in Zivilsachen, Strafsachen und öffentlich-rechtlichen Angelegenheiten*). Nejedná se přitom o tři samostatné typy opravných prostředků. Důvody pro stížnost jsou ve všech třech případech stejné. Vymezení zásadně vyplývá z oblasti práva napadeného rozhodnutí. Tyto tři řádné druhy stížnosti jsou doplněny subsidiární ústavní stížností (*subsidiäre Verfassungsbeschwerde*).⁸⁸

Čl. 122 odst. 1 BV stanoví, že zákonodárství v oblasti civilního práva hmotného i procesního je věcí spolku. Kantony ale zůstávají odpovědné za organizaci soudů a soudnictví, pokud zákon nestanoví jinak (čl. 122 odst. 2 BV). Úkolem Spolkového soudu je v první řadě zajistit jednotnou aplikaci spolkového civilního práva. Tomuto účelu slouží stížnost ve věcech civilního práva (čl. 72 BGG), která má relativně široké pole použití. V případě majetkových záležitostí je zásadně podmínkou přípustnosti dosažení určité hodnoty sporu (čl. 74 BGG). Tato stížnost je přípustná proti rozhodnutím posledních kantonálních instancí a Spolkového správního soudu. Kantony jsou zároveň povinny zřídit vyšší soudy, které působí jako odvolací instance (čl. 75 BGG). Zákon o Spolkovém soudu tak v zájmu snížení vytížení Spolkového soudu vyžaduje, aby poslední rozhodující kantonální instancí byl soud odvolací (*doppelter kantonaler Instanzenzug*). V řízení o žalobě dále Spolkový soud také rozhoduje o sporech v oblasti

---

⁸⁷ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 37.

⁸⁸ HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*. 8., vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2012, s. 555.

civilního práva mezi spolkem a kantony nebo mezi kantony navzájem (čl. 189 odst. 2 BV; čl. 120 odst. 1 písm. b BGG).⁸⁹

Stejně jako u civilního práva, tak i v případě práva trestního, je právo hmotné i procesní upraveno na úrovni spolku, přičemž organizace soudů a soudnictví je přenecháno kantonům (čl. 123 odst. 1 a 2 BV). Obdobně je také v oblasti trestního práva Spolkový soud pověřen zajištěním jeho jednotné aplikace. K tomuto slouží stížnost ve věcech trestního práva (čl. 78 BGG). Tu lze použít kromě rozhodnutí spočívajících v hmotném a procesním trestním právu i v případě občanskoprávních nároků, pokud byly projednávány společně s ním. Stížnost je přípustná proti rozhodnutí Spolkového trestního soudu a posledních kantonálních instancí, přičemž i zde se uplatní princip, že poslední instancí má být soud odvolací (čl. 80 BGG).

Stížnost ve věcech veřejného práva (čl. 82 BGG) může být směřována proti rozhodnutím a nařízením; dále pak také proti aktům týkajícím se hlasovacích a volebních práv občanů. Tuto stížnost lze použít především proti rozhodnutím Spolkového správního soudu a posledních kantonálních instancí. Na kantonální úrovni musejí být touto poslední instancí vyšší soudy, ale v tomto případě není nutné, aby jimi byly soudy odvolací. V případě, že nejsou na kantonální úrovni k dispozici žádné opravné prostředky, tak lze tuto stížnost použít bezprostředně proti kantonálním nařízením (čl. 87 odst. 1 BGG).

Důvody jsou společně pro všechny tři stížnosti uvedeny v čl. 95 BGG. Pro prosazení ústavního práva v řízení o stížnosti jsou důležitá především porušení spolkového práva a práva mezinárodního, jelikož základní práva jsou upravena jak v ústavě, tak v mezinárodních smlouvách. Zvláště je ještě uvedeno porušení kantonálních ústavních práv.

V případě uplatnění ústavních práv (spolku, kantonů nebo vyplývajících z mezinárodního práva) proti rozhodnutím posledních kantonálních instancí, proti kterým není přípustné podat žádnou z řádných stížností, je možné využít subsidiární ústavní stížnost (čl. 113 BGG).

Jako jediná instance rozhoduje Spolkový soud v řízení o žalobě (*Klage*) kompetenční konflikty mezi spolkem a kantony a také veřejnoprávní spory mezi spolkem a kantony a mezi kantony navzájem. Tyto veřejnoprávní spory se mohou týkat jak ústavního, tak správního práva. V tomto řízení rozhoduje soud také o nárocích na náhradu škody vzniklé z úřední činnosti (čl. 120 BGG).

---

⁸⁹ HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*. op. cit., s. 556.

2.2 Organizace Spolkového soudu

Čl. 188 odst. 3 BV obsahuje zásadu samosprávy Spolkového soudu. Ta zesiluje nezávislost Spolkového soudu na exekutivě a slouží tím také zájmu ochrany práva. Spolkový soud vykonává svoji správu samostatně (včetně finanční autonomie). Nicméně zůstává podroben doзору Spolkového shromáždění, kterému skládá každoročně účet a předkládá návrh svého rozpočtu (čl. 3 odst. 2 BGG).

Ústava přenechává určení počtu soudců Spolkového soudu zákonu (čl. 188 odst. 2 BV). Dle čl. 1 odst. 3 BGG se skládá z 35-45 řádných soudců. Kromě toho jsou členy soudu soudci na částečný úvazek, jejichž počet nesmí překročit dvě třetiny počtu řádných soudců (čl. 1 odst. 4 BGG). Konečný počet soudců je určen nařízením Spolkového shromáždění (čl. 1 odst. 5 BGG). Toto nařízení⁹⁰ ve svém čl. 1 stanoví, že soud sestává z 38 řádných soudců a 19 soudců na částečný úvazek.

Spolkový soud se dále dělí na oddělení, která jsou zjednána na dva roky (čl. 18 BGG). Jedná se o dvě veřejnoprávní, dvě soukromoprávní, jedno trestněprávní a dvě sociálněprávní oddělení.⁹¹ Tato oddělení se skládají z pěti až šesti řádných soudců. Není bez zajímavosti, že je upravena i povinnost obsadit každé oddělení se šesti soudci dvěma francouzsky mluvícími soudci a že zároveň v každém oddělení může být maximálně jeden italsky mluvící soudce.⁹²

Soudci jsou dle čl. 168 odst. 1 BV voleni sjednoceným Spolkovým shromážděním (*vereinigte Bundesversammlung*), přičemž dle čl. 40a odst. 1 ParlG⁹³ jejich volbu připravuje 17členná soudní komise (*Gerichtskommission*) složená ze zástupců obou komor. Volitelní do funkce soudce Spolkového soudu jsou zásadně všichni, kteří mají hlasovací právo ve věcech spolku (čl. 143 BV; čl. 5 odst. 2 BGG). Neslučitelnost funkcí upravuje ústava a zákon o Spolkovém soudu (Čl. 144 BV; čl. 6 BGG). Kromě omezení souvisejících s dělbou moci na spolkové úrovni jako jsou neslučitelnost funkce soudce a člena Spolkového shromáždění či Spolkové rady, nesmějí soudci zastávat ani žádné funkce na kantonální úrovni.

Ústava ani zákon nestanoví jako podmínku přístupu k funkci právnické vzdělání či členství v politické straně, přesto je to v praxi pravidlem. Kandidáty jsou vesměs soudci

---

⁹⁰ Nařízení Spolkového shromáždění o postech soudců Spolkového soudu (*Verordnung der Bundesversammlung über die Richterstellen am Bundesgericht*, SR 173.110.1).

⁹¹ Čl. 26 odst. 1 Řádu Spolkového soudu (*Reglement für das Bundesgericht*, SR 173.110.131).

⁹² Čl. 26 odst. 3, 4 a 5 Řádu Spolkového soudu (*Reglement für das Bundesgericht*, SR 173.110.131).

⁹³ Zákon o Spolkovém shromáždění (*Bundesgesetz über die Bundesversammlung / Parlamentsgesetz*, SR 171.10).

nižších soudů, univerzitní profesori nebo advokáti.⁹⁴ Dále také není pro výkon této funkce nikde stanoven ani žádný minimální věk či délka praxe. I přes to ale nedochází k situacím, že by kandidátem byl někdo, kdo nemá zcela výjimečný odborný a osobní profil.⁹⁵

Vlastní výběr soudců neprobíhá primárně ve volebním orgánu, kterým je sjednocené Spolkové shromáždění, nýbrž v politických stranách. Toto je důsledkem dominantního postavení politických stran a jejich dobrovolného poměrného zastoupení (*freiwilliger Parteiproporz*) ve švýcarské konkordační demokracii. Členství či alespoň blízký vztah k politické straně se tím stávají faktickými předpoklady volby. Oproti tomu reálná politická činnost nezbytná není, i když pro kandidáta může být jistě přínosná.⁹⁶

Jako klíč při volbách slouží rozdělení křesel ve Spolkovém shromáždění. Při výpočtu nároků na soudcovská místa se ale nelze omezit jen na strohé a matematické ztvárnění většinových politických poměrů. Je nutné dbát na to, aby bylo celkově zaručeno přiměřené zastoupení politických zájmů, stejně jako aby příslušné strany vykazovaly určitou trvalost a uznávaly zásady demokratického státu. Z tohoto důvodu nejsou změny v jejich procentním zastoupení zásadně vyrovnávány ihned, ale až po uplynutí jistého času, během kterého strany měly možnost svůj úspěch zopakovat a hodnoty jejich volebních výsledků se stabilizovaly. Vzhledem k požadavku zachování soudcovské nezávislosti a kontinuity judikatury je také třeba namísto odvolání vyčkat na uvolnění soudcovského místa.

Dle Fischbachera je brání zřetele na dobrovolné poměrné zastoupení politických stran při přidělování nároků na obsazení míst u Spolkového soudu oprávněné a ústavněprávně přípustné, jelikož by měla být přiměřeně zastoupena veškerá politická přesvědčení a tím pádem zachyceny i rozličné názory lidu. Přijetí rozsudků a jejich legitimace v očích lidu je bezpochyby lepší, pokud jsou u soudu přítomny různé politické a sociální postoje, jelikož se díky tomu velká část obyvatelstva cítí být zastoupena.⁹⁷

Funkční období soudců Spolkového soudu je šest let (čl. 145 BV; čl. 9 odst. 1 BGG). Funkce zaniká uplynutím roku, ve kterém soudce dosáhne věku 68 let (čl. 9 odst. 2 BGG).

---

⁹⁴ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., erweiterte Auflage. op. cit., s. 581.

⁹⁵ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 87.

⁹⁶ FISCHBACHER, Alain. *Verfassungsrichter in der Schweiz und in Deutschland. Aufgaben, Einfluss und Auswahl*. In: *Zürcher Studien zum öffentlichen Recht*. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2006, s. 278.

⁹⁷ FISCHBACHER, Alain. *Verfassungsrichter in der Schweiz und in Deutschland. Aufgaben, Einfluss und Auswahl*. In: *Zürcher Studien zum öffentlichen Recht*. op. cit., s. 280.

Současný model politického výběru soudců a délky jejich funkčního období bývá však často také terčem kritiky. Přestože teoreticky politické motivy nesmějí ovlivňovat rozhodování soudu, tak prakticky tato činnost neprobíhá odděleně od politického dění. Spolkovému soudu během jeho působení nevyhnutelně vyvstávají otázky, které mají aktuální politický kontext a stejně tak důsledky. Nadto Spolkový soud vykládá právní normy, které vždy vznikají v souvislosti s politickým vývojem a i když se řídí jen právními kritérii, tak navazuje na tento politický proces. Často dochází k prolínání tohoto politického a právního procesu a nelze je od sebe striktně oddělit. Z důvodu transparentnosti je tedy oprávněný požadavek, aby obsazení Spolkového soudu odpovídalo politickému rozdělení sil ve Spolkovém shromáždění. Při vykonávání funkce soudci přesto musejí zůstat nezávislí na jakémkoliv vnějším politickém ovlivnění. V praxi je pravidlem, že politický původ soudce nehraje zásadní roli pro jeho právní smýšlení.

Nicméně v poslední době se s přibývajícím tendencí objevují případy, kdy jsou soudci Spolkového soudu vystavováni politickému nátlaku. Pod hrozbou opětovného nezvolení do funkce je na ně vyvíjen tlak v případě politicky očividně neoblíbených rozsudků. Tento vývoj otevřel diskusi o možném prodloužení funkčního období na 12 či 15 let, případně o možnosti volby doživotní.⁹⁸ S tímto názorem nelze než souhlasit, jelikož stávající délka funkčního období je relativně krátká a přestože v praxi ve většině případů dochází ke znovuzvolení, tak by prodloužení posílilo soudcovskou nezávislost.

Spolkový soud je zřízen jako soud obecný (čl. 188 odst. 1 BV), z čehož plyne, že je jeho úkolem zabývat se všemi oblastmi práva. Je tedy zároveň soudem civilním, trestním, správním a ústavním (čl. 189 odst. 1 BV).

Předchozí úprava odvolání a stížností byla značně nepřehledná a mnohdy bylo obtížné zvolit správný opravný prostředek. Následkem toho bylo, že docházelo k velkým časovým prodlevám při řešení formálních procedurálních otázek. Často také vznikaly situace, ve kterých bylo možné použít dva různé opravné prostředky a řídkým jevem rovněž nebylo ani to, že se odvolávající strana obracela na Spolkový soud ve stejném případě dvěma různými opravnými prostředky. Tyto skutečnosti byly příčinou zbytečné nákladnosti procesu a procesních průtahů.⁹⁹

S přijetím výše zmíněného zákona o Spolkovém soudu byla tato mnohost opravných prostředků nahrazena tzv. jednotnou stížností (*Einheitsbeschwerde*). Namísto několika opravných prostředků jsou nyní k dispozici tři stížnosti a to ve věcech civilního

---

⁹⁸ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., op. cit., s. 581-582.

⁹⁹ VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, op. cit., s. 37.

práva, trestního práva a veřejného práva (*Beschwerde in Zivilsachen, Strafsachen und öffentlich-rechtlichen Angelegenheiten*). Nejedná se přitom o tři samostatné typy opravných prostředků. Důvody pro stížnost jsou ve všech třech případech stejné. Vymezení zásadně vyplývá z oblasti práva napadeného rozhodnutí. Tyto tři řádné druhy stížnosti jsou doplněny subsidiární ústavní stížností (*subsidiäre Verfassungsbeschwerde*).¹⁰⁰

Čl. 122 odst. 1 BV stanoví, že zákonodárství v oblasti civilního práva hmotného i procesního je věcí spolku. Kantony ale zůstávají odpovědné za organizaci soudů a soudnictví, pokud zákon nestanoví jinak (čl. 122 odst. 2 BV). Úkolem Spolkového soudu je v první řadě zajistit jednotnou aplikaci spolkového civilního práva. Tomuto účelu slouží stížnost ve věcech civilního práva (čl. 72 BGG), která má relativně široké pole použití. V případě majetkových záležitostí je zásadně podmínkou přípustnosti dosažení určité hodnoty sporu (čl. 74 BGG). Tato stížnost je přípustná proti rozhodnutím posledních kantonálních instancí a Spolkového správního soudu. Kantony jsou zároveň povinny zřídit vyšší soudy, které působí jako odvolací instance (čl. 75 BGG). Zákon o Spolkovém soudu tak v zájmu snížení vytížení Spolkového soudu vyžaduje, aby poslední rozhodující kantonální instancí byl soud odvolací (*doppelter kantonaler Instanzenzug*). V řízení o žalobě dále Spolkový soud také rozhoduje o sporech v oblasti civilního práva mezi spolkem a kantony nebo mezi kantony navzájem (čl. 189 odst. 2 BV; čl. 120 odst. 1 písm. b BGG).¹⁰¹

Stejně jako u civilního práva, tak i v případě práva trestního, je právo hmotné i procesní upraveno na úrovni spolku, přičemž organizace soudů a soudnictví je přenecháno kantonům (čl. 123 odst. 1 a 2 BV). Obdobně je také v oblasti trestního práva Spolkový soud pověřen zajištěním jeho jednotné aplikace. K tomuto slouží stížnost ve věcech trestního práva (čl. 78 BGG). Tu lze použít kromě rozhodnutí spočívajících v hmotném a procesním trestním právu i v případě občanskoprávních nároků, pokud byly projednávány společně s ním. Stížnost je přípustná proti rozhodnutí Spolkového trestního soudu a posledních kantonálních instancí, přičemž i zde se uplatní princip, že poslední instancí má být soud odvolací (čl. 80 BGG).

---

¹⁰⁰ HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*. op. cit., s. 555.

¹⁰¹ HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*. op. cit., s. 556.

Stížnost ve věcech veřejného práva (čl. 82 BGG) může být směřována proti rozhodnutím a nařízením; dále pak také proti aktům týkajícím se hlasovacích a volebních práv občanů. Tuto stížnost lze použít především proti rozhodnutím Spolkového správního soudu a posledních kantonálních instancí. Na kantonální úrovni musejí být touto poslední instancí vyšší soudy, ale v tomto případě není nutné, aby jimi byly soudy odvolací. V případě, že nejsou na kantonální úrovni k dispozici žádné opravné prostředky, tak lze tuto stížnost použít bezprostředně proti kantonálním nařízením (čl. 87 odst. 1 BGG).

Důvody jsou společně pro všechny tři stížnosti uvedeny v čl. 95 BGG. Pro prosazení ústavního práva v řízení o stížnosti jsou důležitá především porušení spolkového práva a práva mezinárodního, jelikož základní práva jsou upravena jak v ústavě, tak v mezinárodních smlouvách. Zvláště je ještě uvedeno porušení kantonálních ústavních práv.

V případě uplatnění ústavních práv (spolku, kantonů nebo vyplývajících z mezinárodního práva) proti rozhodnutím posledních kantonálních instancí, proti kterým není přípustné podat žádnou z řádných stížností, je možné využít subsidiární ústavní stížnost (čl. 113 BGG).

Jako jediná instance rozhoduje Spolkový soud v řízení o žalobě (*Klage*) kompetenční konflikty mezi spolkem a kantony a také veřejnoprávní spory mezi spolkem a kantony a mezi kantony navzájem. Tyto veřejnoprávní spory se mohou týkat jak ústavního, tak správního práva. V tomto řízení rozhoduje soud také o nárocích na náhradu škody vzniklé z úřední činnosti (čl. 120 BGG).

3 Ústavní soudnictví

Se zrodem ústavního soudnictví je často spojováno rozhodnutí amerického *Supreme Court* z roku 1803 *Marbury v. Madison*.¹⁰² V tomto rozhodnutí přiznal *Supreme Court* americkým soudům pravomoc přezkoumávat soulad zákonů a jiných aktů s ústavou, přestože pro takový postup chybělo výslovné ústavní ustanovení. Tento rozsudek byl základem pro vytvoření tzv. difúzního systému, o kterém bude blíže pojednáno dále.

Tento rozsudek ovšem nebyl prvním případem, kdy byla vyslovena přednost základních hodnot před legislativními akty. Za jeho anglického předchůdce se někdy pokládá rozhodnutí v *Dr. Bonham's Case* z roku 1610, pro který je charakteristické následující tvrzení soudce Edwarda Cokea: „*Když je právní předpis vydaný parlamentem v rozporu s obecným právem či rozumem nebo je s nimi neslučitelný nebo jej není možné aplikovat, zvykové právo převládne a prohlásí takový právní akt za nicotný.*“¹⁰³ Tato myšlenka nadřazenosti *common law* nebo vyšších principů rozumu a spravedlnosti nad zákonným právem se v Anglii sice neprosadila,¹⁰⁴ ale Cokeův názor našel své příznivce v amerických koloniích. V USA se, na rozdíl od Anglie, idea suverénního zákonodárce neprosadila, nýbrž převládajícím názorem byla nutnost omezení činnosti legislativy přirozenoprávními principy, které se staly součástí ústav statů. Tato koncepce se stala později základem pro výše zmíněný rozsudek *Marbury v. Madison*.

Na území kontinentální Evropy neexistovala, s výjimkou francouzského *Sénat Conservateur*, který byl orgánem kontroly ústavnosti v ústavách z let 1799, 1802, 1804 a 1852,¹⁰⁵ soudní kontrola ústavnosti legislativních aktů. Tehdy převládající názor spatřoval v zákonodárci nejlepšího ochránce základních hodnot ústavy a odepíral judikativě možnost vměšovat se do sféry zákonodárství. První specializovaný ústavní soud (Říšský soud) vzniká v roce 1867 v Rakousku-Uhersku. Nicméně až v roce 1920 získává (v té době již rakouský Ústavní soudní dvůr) pravomoc abstraktně kontrolovat ústavní konformitu zákonů. Předtím mohl přezkoumávat pouze úzce vymezený okruh aktů.

Na základě historického vývoje na začátku 20. století zavádí mnoho evropských států po druhé světové válce ústavní soudnictví kontrolující činnost zákonodárce.

---

¹⁰² *Marbury v. Madison*, 5 U.S: (1 Cranch) 137 (1803).

¹⁰³ 8 Co. Rep. 107, 77 Eng. Rep. 638 (1610).

¹⁰⁴ V Anglii se po revoluci v roce 1688 prosadila myšlenka nadřazenosti Parlamentu.

¹⁰⁵ Tento orgán byl ale spíše druhou komorou legislativy než ústavním soudem.

V souvislosti se zkušenostmi se zneužitím práva, dá se říci až „*surovou bezprávností*“,¹⁰⁶ se zřízení takové kontrolní instance prokázalo jako nezbytné, přičemž většina států kontinentální Evropy recipovala rakouský model ústavního soudnictví (později označovaný za německý).

V Evropě tak vznikly především specializované ústavní soudy, které jako jediné národní soudy měly oprávnění vykonávat kontrolu ústavnosti legislativních aktů, což je základem tzv. koncentrovaného systému, o kterém blíže pojednám dále. Nejznámějším specializovaným ústavním soudem s rozsáhlými pravomocemi je zajisté německý Spolkový ústavní soud, který se spolu se svým americkým protějškem zastupujícím difúzní systém ústavního soudnictví, těší vysoké vnitrostátní i mezinárodní reputaci.

Právní věda rozlišuje různé typické formy ústavního soudnictví a kontroly norem. Přestože dělicích kritérií je více, tak bych dále ráda krátce nastínila tři podle mne nejdůležitější. První dělení se zabývá otázkou, které soudy mají pravomoc ho vykonávat. V případě difúzního systému jsou to všechny soudy, což je případ USA, jak bylo již zmíněno výše. Naopak v koncentrovaném systému tuto pravomoc má pouze jeden soud, přičemž jako příklad poslouží také výše zmíněné Německo. Další možné dělení je na abstraktní a konkrétní kontrolu norem. Konkrétní kontrola probíhá ve spojitosti s určitým případem; abstraktní naopak bez souvislosti s takovým konkrétním použitím. A konečně posledním dělením, které bych chtěla zmínit, je na preventivní a represivní kontrolu norem. Preventivní kontrola probíhá před jeho vstoupením v platnost (např. ve Francii), represivní oproti tomu pak po vstoupení v platnost (např. Německo, Švýcarsko a USA).¹⁰⁷

3.1 Difúzní a koncentrovaný systém ústavního soudnictví

Difúzní systém se vyznačuje tím, že všechny soudy mají pravomoc k přezkoumávání ústavní konformity právních norem a případně k jejich nepoužití. Ke charakterizaci tohoto systému je často jako *leading case* amerického práva používán výše zmíněný rozsudek ve věci *Marbury v. Madison*. Právě díky původu jeho vzniku je také nazýván jako „americký systém“.¹⁰⁸ Ústavní soudnictví USA se ovšem vyvinulo

---

¹⁰⁶ BLAHOŽ, Josef. K rozvoji koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví po 2. světové válce. *Právník*. 1993, ročník 132, číslo 12, s. 1029.

¹⁰⁷ MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2011, s. 64.

¹⁰⁸ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag AG, 1984, s. 16.

výlučně ze soudní praxe na rozdíl od jiných států s difúzním systémem, ve kterých je ústavní soudnictví výslovně upraveno v ústavě (např. právě ve Švýcarsku).¹⁰⁹

Rozhodující charakteristikou tedy je, že alespoň většina národních soudů je oprávněna tuto činnost vykonávat, ať už na základě soudní praxe či ústavy. Z povahy věci vede difúzní systém k rozličným rozhodnutím v rámci soudní soustavy a z toho důvodu je zásadní existence nejvyššího státního soudu, který zaručí sjednocení aplikační praxe a tím i právní jistotu.

V koncentrovaném systému naopak má jen jediný soud pravomoc přezkumu souladu právních norem s ústavou, případně prohlásit je za neplatné.¹¹⁰ Jak již bylo výše řečeno, tak tento model ústavního soudnictví vznikl původně na území kontinentální Evropy, a to v návaznosti na tradiční nauku o dělbě moci. V rámci tohoto pojetí je na každou soudní interpretaci či zrušení zákona pohlíženo jako na zásah do legislativní moci, který je tudíž nedemokratický. Z tohoto důvodu by neměl mít každý soud pravomoc zavrhnout protiústavní akty.¹¹¹

V souvislosti s jeho původem bývá tento koncentrovaný model někdy také označován jako rakousko-německý. Nicméně tyto dva pojmy by neměly být považovány za synonyma vzhledem k tomu, že koncentrovaný model ústavního soudnictví *per se* nevyžaduje zřízení speciálního soudu, který se zabývá jen otázkami ústavnosti. Pro naplnění tohoto pojmu postačí, pokud se jimi zabývá jen jeden soud, který ale může být i součástí obecné soustavy soudů. Oproti tomu pro pojetí rakousko-německého modelu je charakteristický koncentrovaný systém s jedním soudem specializovaným pouze na otázku ústavnosti.¹¹²

3.2 Abstraktní a konkrétní kontrola norem

Toto dělení souvisí s příčinou kontroly norem. U abstraktní kontroly se jedná o řízení, ve kterém ústavní soudce přezkoumává ústavní konformitu právní normy nezávisle na konkrétním právním sporu. Při abstraktní kontrole musí předjímat situace, které by mohly reálně vyplynout z aplikace této normy. Otázka ústavnosti dotčené normy je řešena jako otázka hlavní a nikoliv jako otázka předběžná. Tento druh kontroly je

---

¹⁰⁹ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, s. 58.

¹¹⁰ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. op. cit., s. 20.

¹¹¹ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 59.

¹¹² LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 59.

typický pro koncentrovaný systém ústavního soudnictví, jelikož pouze specializovaný soud je schopen posuzovat a vykládat normy ústavního práva, které jsou již ze své podstaty odlišné od běžných zákonů.¹¹³

Abstraktní kontrola vykonává typicky objektivní funkci, což znamená, že se primárně nejedná o zajištění ochrany subjektivních práv, ale o objektivní kontrolu ústavnosti za účelem ochrany ústavy. Díky tomu je efektivním nástrojem k prosazení kontrolní funkce judikativy vůči zákonodárci. Tento prvek objektivní ochrany ústavy se uplatní zejména v návaznosti na omezenou aktivní legitimaci k abstraktní kontrole. Většinou možnost požadovat abstraktní kontrolu není umožněna jednotlivým občanům, ale pouze určitým státním orgánům bez podmínky, aby byly normou nějak dotčeny.¹¹⁴

Naproti tomu v případě konkrétní kontroly norem je podnětem konkrétní akt aplikace práva, u kterého je třeba zodpovědět otázku, zda právní základ tohoto napadeného aktu je ústavně konformní. Soud, který tento akt vydává, nezjišťuje pouze, zda byla právní norma v konkrétním případě správně aplikována, nýbrž také posoudí, zda je podle jeho mínění v souladu s ústavou.¹¹⁵ V pochybách o takovém souladu, ale musí tuto otázku předložit ústavnímu soudu. Do doby, než v této věci ústavní soud rozhodne, je předkládající soud povinen původní řízení sistovat. Na základě rozhodnutí ústavního soudu poté předkládající soud dotčenou normu buď použije, nebo nikoliv. Názor ústavního soudu ohledně ústavní konformity předkládané normy je pro něj v každém případě závazný.¹¹⁶

Konkrétní kontrola norem má tedy na jednu stranu subjektivní funkci, jelikož má chránit dotčené před aplikací protiústavního zákona a na stranu druhou slouží i objektivní ochraně ústavnosti. Tato její objektivní funkce je zřetelná mimo jiné ze skutečnosti, že rozhodnutí ústavního soudu je zásadně vydáváno se závazností *erga omnes*.¹¹⁷¹¹⁸

---

¹¹³ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. op. cit., s. 23.

¹¹⁴ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 66.

¹¹⁵ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. op. cit., s. 22.

¹¹⁶ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 67.

¹¹⁷ Není to ale nutně pojmovým znakem. Tak např. v Portugalsku je závaznost rozhodnutí ústavního soudu omezena na konkrétní akt aplikace práva. Až v případě, že ústavní soud normu ve třech různých případech prohlásí za protiústavní, tak je dotčená norma na návrh přezkoumávána v rámci abstraktní kontroly a případně s účinností *erga omnes* zrušena.

¹¹⁸ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 68.

3.3 Preventivní a represivní (následná) kontrola norem

Rozlišování preventivní a represivní kontroly norem souvisí s otázkou okamžiku kontroly. O preventivní kontrolu se jedná v případě, že je o ústavní konformitě právní normy rozhodováno před jejím vstoupením v platnost. Tento mechanismus má tedy za cíl zabránit vejití v platnost protiústavním normám. Ze své podstaty je preventivní kontrola vždy kontrolou abstraktní, jelikož taková norma nemůže být základem pro akt aplikace práva.¹¹⁹

Represivní kontrola probíhá naopak až poté, co norma vejde v platnost, což znamená, že byl již ukončen zákonodárný proces a právní norma byla řádně vyhlášena. Cílem tohoto postupu je tedy odstranění již existující protiústavnosti. Následkem represivní kontroly normy je buď její zrušení nebo nepoužití.¹²⁰

Ústavní soudnictví Německa, USA a právě i Švýcarska jsou charakterizována především represivní kontrolou norem. Jako příklad preventivní kontroly bývá uváděn francouzský *Conseil Constitutionnel*, který přezkoumává ústavnost zákona před jeho vyhlášením, tzn. po jeho schválení, ale před vejitím v platnost. Činností *Conseil Constitutionnel* není pouhé vytváření nezávazných posudků, jelikož jeho rozhodnutí může případně zabránit vejití dotčeného zákona v platnost. Naopak návrhy zákonů vzešlé z lidového hlasování a změny ústavy ale jeho kontrole nepodléhají.¹²¹

---

¹¹⁹ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. op. cit., s. 14.

¹²⁰ AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. op. cit., s. 15.

¹²¹ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 64.

4 Ústavní soudnictví ve Švýcarsku

4.1 Základní přehled právní úpravy

Na výklad v teoretické části o modelech ústavního soudnictví bych ráda navázala přiřazením švýcarské úpravy k tzv. modelu difúzního ústavního soudnictví, jelikož jeho funkce nejsou vykonávány pouze jedním soudem, ale tuto možnost mají všechny obecné soudy.¹²² Spolkový soud, na který je zaměřena tato práce, je přitom jak poslední instancí obecného soudnictví, tak zastává postavení nejvyššího ústavního soudu. Výkon ústavního soudnictví je uskutečňován v rámci výše zmíněných řízení o řádné stížnosti, subsidiární ústavní stížnosti a žalobě.

V řízeních o těchto stížnostech, ve kterých je možné řešit i otázku ústavnosti, rozhoduje Spolkový soud jako řádná odvolací instance. Ze tří zmiňovaných řádných stížností má z tohoto pohledu největší význam ta veřejnoprávní (čl. 82 BGG). Je přípustná po vyčerpání předchozích prostředků, a to zásadně proti rozhodnutím spolkových a kantonálních instancí ve věcech veřejného práva (rozhodnutím BGG miní akty aplikace práva v jednotlivém případě), proti kantonální normotvorbě a v neposlední řadě v záležitostech politického hlasovacího oprávnění, lidových voleb a rozhodování.

Subsidiární ústavní stížnost má dále zajistit, aby mohla být rozhodnutí kantonálních úřadů v souvislosti s porušením ústavních práv alespoň jednou předložena Spolkovému soudu. Subsidiarita, patrná již z názvu tohoto opravného prostředku, se projevuje dvěma způsoby. Zaprvé to znamená, že tato stížnost může být použita pouze proti kantonálním rozhodnutím (čl. 113 BGG). Kantonální normotvorba totiž podléhá bez omezení řádné stížnosti ve veřejnoprávních záležitostech (katalog výjimek v čl. 83 se týká pouze rozhodnutí). Zadruhé se musí jednat o situaci, kdy jsou řádné stížnosti nepřípustné, což je případ právě zmíněného katalogu výjimek nebo pokud není dosažena minimální hodnota sporu a nejedná se o právní otázku zásadního významu (čl. 74 BGG; čl. 85 BGG).

V řízení o žalobě potom Spolkový soud rozhoduje jako první a jediná instance spory mezi spolkem a kantony o normotvorbě a aktech aplikace práva jak spolku, tak kantonů (čl. 120 BGG). Soud rozhoduje na základě kompetenčních (čl. 54 a násl. BV) a garančních (č. 51–53 BV) ustanovení Spolkové ústavy. Účastníky tohoto řízení mohou

---

¹²² MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. op. cit, s. 329.

být výlučně spolek a kantony. V případě, že je žalovaným spolek, není ovšem vzhledem k čl. 190 BV možno takto napadnout spolkové zákony.¹²³

Co se týče ústavního soudnictví na kantonální úrovni, tak kontrola konformity kantonálních norem s kantonálními ústavami se řídí výhradně kantonálním právem. V rámci spolku jsou pak nejvyšší kantonální soudy povinny předběžně přezkoumávat soulad kantonální normotvorby se spolkovou ústavou. Z judikatury Spolkového soudu dále vyplývá, že pokud takto v souladu není, tak je s tím spojena i povinnost kantonální právo v jednotlivém případě nepoužít.¹²⁴

Na tomto místě se jeví jako vhodné zmínit krátce ještě působení Spolkového shromáždění, které je nadáno abstraktní kontrolou kantonálních ústav (čl. 51 odst. 2 BV; čl. 172 odst. 2 BV). Spolek je povinen podrobit ústavy všech kantonů (včetně každé změny ústavy) schvalovacímu řízení. Na návrh Spolkové rady, kterému předchází přezkoumání ústavní konformity Spolkovým úřadem pro justici (*Bundesamt für Justiz*), rozhodne Parlament o schválení. To může být uděleno jen v případě, že kantonální ústavní normy jsou v souladu se spolkovým právem. Právní normy, které takto schváleny nejsou, jsou považovány za nicotné. V případě, že Spolkové shromáždění rozhodne ve prospěch souladu normy se spolkovým právem, tak je jím vázán i Spolkový soud.¹²⁵

Spolkové shromáždění také posuzuje, zda lidová iniciativa na změnu ústavy není v rozporu s čl. 139 odst. 3 BV, který stanoví požadavky formální a materiální jednoty, stejně jako soulad s donucujícím mezinárodním právem (čl. 173 odst. 1 písm. f. BV). Pojem donucujícího mezinárodního práva je ovšem Spolkovým shromážděním vykládán spíše úzce a Spolková rada je zastáncem názoru, že by právo občanů na vyjádření postoje ke změně ústavy mělo být omezeno prohlášením neplatnosti pouze v naprosto naléhavých případech.¹²⁶ Důsledkem tohoto základního principu *in dubio pro populo* při posuzování platnosti iniciativy je, že k prohlášením její neplatnosti skutečně nedochází příliš často.¹²⁷

---

¹²³ TSCHANNEN, Pierre. *Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. Dritte Auflage. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2011, s. 186.

¹²⁴ BGE 127 I 185.

¹²⁵ HAASE, Gudrun a STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, s. 253.

¹²⁶ MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. op. cit, s. 334.

¹²⁷ DUC, Corinne. *Verfassungsgerichtsbarkeit im Fokus der deliberativen Demokratie*. Marburg: Tectum Verlag. 2015, s. 151.

4.2 Kontrola ústavnosti norem spolkového práva

4.2.1 Čl. 190 BV (čl. 113 BV1874) - geneze

Co se týče kořenů přezkumu ústavnosti kantonální normotvorby, tak ty lze nalézt již v souvislosti se vznikem spolkového státu. Přestože tradiční zásada „*Spolkové právo ruší kantonální právo*“ (*Bundesrecht bricht kantonales Recht*) nebyla v BV1848 a BV1874 výslovně obsažena, tak v obou případech je možné tento předpoklad odvodit z přechodných ustanovení¹²⁸ těchto ústav.¹²⁹ Stejně tak dle judikatury Spolkového soudu byly spolkové zákony rozhodujícím měřítkem pro kantonální právo. Spolkový zákonodárce byl tak při rozhodování omezen jen referendem.¹³⁰

Historicky lze tuto původní pravomoc Spolkového soudu přezkoumávat ústavnost pouze vůči kantonální normotvorbě vysvětlit především tím, že kantony byly v prvních desetiletích nového spolkového státu nejdůležitějšími nositeli státní moci a kompetence spolku byly naopak pojaty velmi úzce. Z toho důvodu se ochrana ústavních práv proti opatřením spolku zprvu nezdála být nezbytná. Také zavedení fakultativního referenda v roce 1874 uskutečněné v rámci revize ústavy mělo za cíl zamezit Spolkovému soudu dodatečně přezkoumávat lidem schválené zákony. Skutečnost, že během času došlo k přesunu pravomocí ve prospěch spolku a s tím souvisejícímu zesílenému významu spolkového zákonodárství, přičemž tomu ale nebyla uzpůsobena právní ochrana vůči spolkovým zákonům, je často terčem kritiky,¹³¹ o čemž bude blíže pojednáno dále.

Tento deficit vznikl tedy již společně se založením spolkového státu, přičemž BV1848 toto *explicite* neupravovala. Nicméně tehdy bylo nemyslitelné, aby soudce jako „subsumpční automat“ (*Subsumptionsautomat*) prováděl kontrolu ústavní konformity spolkových zákonů. První konkrétní právní úpravu nalezneme až v čl. 113 odst. 3 BV1874. S přijetím této ústavy byla na Spolkový soud přenesena pravomoc k rozhodování státoprávních záležitostí (*Staatsrechtspflege*) jako je řešení sporů mezi spolkem a kantony, kantonů mezi sebou a vyřizování státoprávních stížností. Jako politická kompenzace tohoto rozšíření pravomocí měla sloužit právě ústavně stanovená povinnost aplikace spolkových zákonů. Historicky toto vyloučení ústavního soudnictví

---

¹²⁸ Čl. 6 přechodná ustanovení BV1848; Čl. 2 přechodná ustanovení BV1874.

¹²⁹ FLEINER, Fritz, LUKAS, Josef, RICHTER, Lutz a KÖTTGEN, Arnold. Bundesstaatliche und gliedstaatliche Rechtsordnung. Verwaltungsrecht der öffentlichen Anstalt. In: *Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer*. Heft 6. Berlin und Leipzig: Walter de Gruyter & Co., 1929, s. 4.

¹³⁰ HALLER, Herbert. *Die Prüfung von Gesetzen. Ein Beitrag zur verfassungsgerichtlichen Normenkontrolle*. Wien/New York: Springer-Verlag. 1979, s. 58.

¹³¹ VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. 2., op. cit., s. 515.

na úrovni spolkových zákonů souvisí především s pojetím dělby moci silně formovaným principem suverenity lidu, podle kterého je nutno chránit zákony bezprostředně demokraticky legitimovaného zákonodárce před zásahy méně demokraticky legitimovaného Spolkového soudu. Je třeba také zmínit, že dle podkladů k BV1874 není zřejmá souvislost mezi právy vycházejícími z přímé demokracie a tímto omezením přezkumu spolkových zákonů. Podle převládajícího názoru právní vědy tedy tato povinnost aplikovat spolkové zákony nevznikla primárně jako ochrana práv souvisejících s přímou demokracií, ale za účelem ochrany hierarchie státních orgánů a s cílem zaručit, že výlučně Spolkové shromáždění bude oprávněno rozhodovat o ústavní konformitě spolkového zákona.¹³²

Toto ustanovení bylo poté do nové ústavy převzato v čl. 191 BV. Po výše zmíněné justiční reformě bylo v nezměněné formě (pouze s textovou změnou francouzského znění) přeneseno do čl. 190 BV.

4.2.2 Čl. 190 BV (příkaz aplikační přednosti) - aktuální právní úprava

Oproti často zmiňované kritice není správné tvrzení, že švýcarský právní systém na spolkové úrovni nevykazuje žádné prvky ústavního soudnictví. Z předchozího a následujícího výkladu lze dovodit, že je v Konfederaci přítomen systém omezeného ústavního soudnictví, ve kterém neabsentuje kontrola ústavnosti úplně, ale pouze vůči spolkovým zákonům a normám mezinárodního práva.¹³³

Ústředním ustanovením ovlivňujícím kontrolu norem spolkového a mezinárodního práva je již zmíněný čl. 190 BV, tzv. příkaz aplikační přednosti (*Massgeblichkeitsgebot*), který stanoví, že „*Spolkové zákony a mezinárodní právo jsou rozhodné pro Spolkový soud a ostatní úřady aplikující právo*“. Tento můj překlad vychází z německé verze, která zní „*Bundesgesetze und Völkerrecht sind für das Bundesgericht und die anderen rechtsanwendenden Behörden massgebend*“. Je ale nutno podotknout, že ve francouzském znění je naproti tomu výslovně použito slovo „aplikovat“ a to sice „*Le Tribunal fédéral et les autres autorités sont tenus d'appliquer les lois fédérales et le droit international*“, což si dovolím přeložit následovně „*Federální soud a ostatní úřady jsou povinny aplikovat federální zákony a mezinárodní právo*“.

---

¹³² EHRENZELLER, Bernhard, SCHWEIZER, Rainer J., SCHINDLER, Benjamin a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. St. Galler Kommentar*. 3. Auflage. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2014, s. 3049.

¹³³ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., erweiterte Auflage. op. cit., s. 549.

Německý termín „massgebend“ se při výkladu tohoto ustanovení ale blíží právě spíše francouzskému „appliquer“, což v konečném důsledku znamená, že se jedná o příkaz k aplikaci (*Anwendungsgebot*). Výraz „aplikovat“ je příhodnější, jelikož čl. 190 BV nakonec vede k tomu, že úřady aplikující právo nesmí spolkovému zákonu odepřít aplikaci, a to ani v případě jeho protiústavnosti.¹³⁴ Jak dlouholetá judikatura Spolkového soudu, tak právní nauka tedy tento příkaz pokládají primárně za příkaz k aplikaci, podle kterého jsou dotčené úřady povinny použít spolkové zákony a mezinárodní právo.¹³⁵

Při vzniku BV1874 byl příkaz aplikační přednosti interpretován jako celkové vyloučení soudní kontroly spolkových zákonů v souvislosti s jejich ústavností. Oproti tomu pojetí současné BV vychází z koncepce, ve které čl. 190 BV nepředstavuje *stricto sensu* zákaz přezkumu ústavnosti (*Prüfungsverbot*).¹³⁶ Z toho vyplývá, že úřad aplikující právo může spolkové zákony podrobit přezkumu na jejich ústavní a mezinárodněprávní konformitu a poté se případně vyjádřit k jejich protiústavnosti či nesouladu s mezinárodním právem. Spolkový soud a jiné úřady aplikující právo tedy mohou ve svých rozhodnutích tyto nesoulady vyslovit, leč bez závazného účinku.¹³⁷ Praktický dopad tohoto postupu je ale velmi omezený vzhledem k tomu, že Spolkový soud spolkové zákony prohlašuje za protiústavní jen velmi zřídka.¹³⁸

Je tedy třeba rozlišovat tyto dva odlišné prvky – na jedné straně pravomoc přezkumu ústavnosti spolkových zákonů a na straně druhé následky takové kontroly. Čl. 190 vylučuje soudní prosazení ústavního práva vůči spolkovým zákonům, jelikož úřady aplikující právo nedisponují autoritativními sankčními pravomocemi vůči protiústavním spolkovým zákonům. Jsou vázány i obsahem normy spolkového práva, který není v souladu s ústavou, a nesmějí tuto normu nepoužít nebo dokonce zrušit. Oproti tomu ale čl. 190 nezakazuje, aby tyto úřady spolkového zákonodárce na protiústavní obsah spolkového zákona upozornily a vyzvaly ho k nápravě. V odůvodnění rozhodnutí tedy mohou vyjádřit kritiku ustanovení spolkových zákonů, která jsou povinny použít a vyslovit jejich protiústavnost.¹³⁹

---

¹³⁴ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 525.

¹³⁵ MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. op. cit., s. 330.

¹³⁶ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., op. cit., s. 549.

¹³⁷ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 544.

¹³⁸ MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. op. cit., s. 347.

¹³⁹ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 546.

Nicméně jak uvádí komentář BV, tak úřady aplikující právo nejen že smějí, ale měly by upozorňovat na právně problematická ustanovení spolkových zákonů. Zároveň je na témže místě vysloven požadavek vhodnosti změny úpravy takovým způsobem, aby spolkový zákonodárce uložil Spolkovému soudu povinnost formálně stanovit porušení BV nebo mezinárodního práva spolkovým zákonem a informovat jej o této skutečnosti.¹⁴⁰

Z praxe Spolkového soudu však nevyplývá, že by se bez takovéto zákonné povinnosti cítil povinen přezkoumávat protiústavnost spolkových zákonů. Zůstává na uvážení soudce, zda vysloví ústavní konformitu spolkového zákona či se ve svém vyjádření omezí pouze na odkaz na příkaz aplikační přednosti. Možnost stanovení protiústavnosti spolkových zákonů ve Švýcarsku tvoří spolu s ústavněkonformním výkladem centrální element soudcovské ústavněprávní péče.

Dále je také nutné poznamenat, že v případě existence analogických ustanovení v kantonální normotvorbě nebrání čl. 190 BV jejich zrušení či nepoužití. Soudcovská zdrženlivost by kvůli takovému analogickému ustanovení ve spolkovém zákonu nebyla přípustná.¹⁴¹

4.2.3 Rozsah uplatnění čl. 190 BV

Co se týče rozsahu příkazu aplikační přednosti, tak pod pojmem spolkové zákony se rozumí zákonodárná činnost Spolkového shromáždění, přičemž jsou za ně považovány i tzv. naléhavé spolkové zákony (*dringliche Bundesgesetze*), které neplatí déle než jeden rok a nepodléhají z toho důvodu následnému referendu.¹⁴² Naopak ostatní normotvorba Spolkového shromáždění jako jsou nařízení (*Verordnungen*) nespadá pod ustanovení čl. 190 BV.¹⁴³ Stejně tak nejsou tímto článkem chráněny ani právní principy a obyčejové právo.¹⁴⁴

Dle praxe i nauky jsou principiálně rozhodné i spolkové zákony, které byly přijaty v procesu, který vykazuje nedostatky. Pomocí čl. 190 BV jsou tyto tedy chráněny před námitkou, že nevznikly v řádném procesu. Tento předpoklad ovšem nesmí být vykládán příliš široce. Demokratická legitimace, kterou je autoritativnost spolkového zákona

---

¹⁴⁰ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1930.

¹⁴¹ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1930.

¹⁴² EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1931.

¹⁴³ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht.* 2., op. cit., s. 550.

¹⁴⁴ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1931-1932.

odůvodněna, předpokládá splnění určitého demokratického minima, stejně jako minima právního státu během tohoto procesu. Nejširší ochrany požívá mezinárodní smluvní právo. Pokud mezinárodní právo pokládá určitou smlouvu za platnou, tak je podle čl. 190 BV považována za rozhodnou.¹⁴⁵

Čl. 164 odst. 1 BV stanoví, že hlavní rysy právní úpravy důležité z pohledu demokratického právního státu mají mít výhradně formu spolkového zákona a uvádí příkladný výčet okruhů těchto záležitostí. Tímto ustanovením je tak stanovena výhrada zákona (*Gesetzesvorbehalt*) například v případě výkonu politických práv, omezení ústavních práv a ve věcech práv a povinností osob. Jak již bylo zmíněno tento výčet je demonstrativní a je tedy přípustné, aby byly za důležité označeny i jiné oblasti, než ty uvedené v čl. 164 BV. Určením okruhu záležitostí podléhajících výhradě zákona má být dosaženo toho, že ustanovení týkající se stěžejních témat jsou upravena ve formálních zákonech. Důsledkem tohoto určení je, že důležité oblasti nejsou vyňaty z možnosti interference pomocí prvků přímé demokracie.¹⁴⁶

Ačkoliv podzákonné předpisy zásadně nejsou zahrnuty v ustanovení čl. 190 BV, tak je nutno podotknout, že je zde přítomna výjimka z tohoto pravidla. Nepřímo jsou tímto ustanovením chráněny takové podzákonné předpisy (spolková nařízení a kantonální normotvorba), které jsou předvídaný spolkovými zákony či mezinárodním právem. Souvislost mezi těmito podzákonnými předpisy a zákonnou či mezinárodněprávní normou musí být ale nesporná. Veškerá volnost uvážení při tvorbě spolkových nařízení a kantonálních norem je dále omezena nutností ústavně- a mezinárodněprávně konformního výkladu.¹⁴⁷

Jako příklad tohoto omezení může posloužit rozsudek Spolkového soudu „*Hegetschweiler*“¹⁴⁸, ve kterém se jednalo o úpravu curyšského daňového zákonodárství, podle níž byly za porovnatelných hospodářských podmínek sezdané páry zdaněny ve vyšší míře než páry žijící v konkubinátu. Spolkový soud v této skutečnosti spatřoval porušení právní rovnosti, nicméně neměl pravomoc toto protiústavní ustanovení zrušit. Doslova se k této situaci vyjádřil tím způsobem, že „*Spolkový soud nemůže napadená ustanovení vedoucí k protiústavnímu (tzn. právně nerovnému) zdanění zrušit zcela ani*

---

¹⁴⁵ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1934.

¹⁴⁶ HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht.* op. cit., s. 591-592.

¹⁴⁷ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar.* op. cit., s. 1934.

¹⁴⁸ BGE 110 Ia 7.

částečně. Důsledkem zrušení by bylo alespoň částečné vejítí v platnost dřívější ještě méně uspokojivé právní úpravy. Záměrem stěžovatelů bylo dosažení spravedlivějšího (tím je míněno ústavně konformního) zdanění a v tomto případě nelze tohoto cíle dosáhnout zrušením ustanovení, ale pouze změnou zákona.“

Podobná situace nastala v případě *Grüne Aargau*¹⁴⁹. V tomto rozhodnutí shledal Spolkový soud rozdělení volebních obvodů v kantonu Aargau neslučitelným s rovností hlasovacího práva. Protože se ale příští volby měly konat zanedlouho, tak Spolkový soud tuto stížnost zamítl a vyzval kantonální úřady, aby „s ohledem na přespříští volby vytvořily volební řád, který bude následovat úvahy Spolkového soudu.“

Zrušení ustanovení kantonální normotvorby, která jsou v rozporu se spolkovým právem, ale samozřejmě nepředstavuje problém, pokud je případná dřívější úprava ústavně konformní. Tak například v rozsudku *Halter-Durrer*¹⁵⁰ takto Spolkový soud zrušil ustanovení zákona kantonu Obwalden, jejichž cílem bylo zavedení regresivních daňových tarifů, což bylo v rozporu s čl. 127 odst. 2 BV. Odůvodněním Spolkového soudu byla skutečnost, že „starý“ daňový tarif je sice pro většinu subjektů podléhajících dani méně výhodný, ale není protiústavní.

Jak bylo již výše zmíněno, tak kromě spolkových zákonů je rozhodným i mezinárodní právo. Pojetí vztahu vnitrostátního a mezinárodního práva ve Švýcarsku lze označit za monistické, jelikož tyto jsou částí jediného právního řádu, přičemž tato skutečnost není výslovně upravena v BV, ale vychází z dlouholeté praxe.¹⁵¹ Mezinárodní smlouvy, které jsou z mezinárodněprávního pohledu závazné, jsou bez dalšího platné i vnitrostátně. Není tedy nutný žádný další speciální akt, kterým by se mezinárodní právo převádělo do národního právního řádu.¹⁵²

Čl. 190 BV za mezinárodní právo považuje veškeré platné mezinárodní právo, kterým je Švýcarsko vázáno, z čehož dále vyplývá, že se nejedná pouze o mezinárodní smlouvy schválené Spolkovým shromážděním. Toto ustanovení se vztahuje zároveň i na tzv. sekundární smluvní právo, tzn. předpisy vydané mezinárodními orgány.

Co se týče přímé aplikovatelnosti mezinárodních norem, tak samotné mezinárodní právo se, až na výjimky, k bezprostřednosti aplikace nevyjadřuje a každý stát může samostatně rozhodnout o jejích předpokladech. Pojem přímé aplikovatelnosti normy

---

¹⁴⁹ BGE 131 I 74 E.

¹⁵⁰ BGE 133 I 206.

¹⁵¹ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., op. cit., s. 725.

¹⁵² BIAGGINI, Giovanni et al. *Staatsrecht*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, s. 110.

mezinárodního práva je vykládán jako možnost úřadů aplikujících právo založit své rozhodnutí přímo na takové normě, která bezprostředně upravuje právní postavení soukromých osob. Dle judikatury Spolkového soudu jsou normy mezinárodního práva bezprostředně aplikovatelné v případě, že jsou obsahově natolik určité, aby mohly být základem rozhodnutí v konkrétním případě. Tato norma také nesmí primárně směřovat vůči zákonodárci, nýbrž adresáty musejí být úřady aplikující právo. Mezinárodní smlouva může obsahovat zároveň přímo i nepřímo aplikovatelné normy a rozhodnutí o jejich aplikovatelnosti činí soudy.¹⁵³

Kontroverzní byla během platnosti BV1874 problematika smluv kantonů uzavřených se zahraničím. Proti zahrnutí těchto smluv pod příkaz aplikační přednosti bylo namítáno, že *ratio legis* v tomto případě cílí na ochranu dělby moci. Úprava ve stávající BV ale v první řadě směřuje k ochraně mezinárodního práva, z čehož je odvozováno, že i mezinárodní smlouvy uzavřené kantony spadají pod toto ustanovení. Jako protiargument bývá uváděno, že smlouvy uzavřené kantony lze přiřadit ke kantonálnímu právu, které je spolkovému právu podřízeno. Čl. 190 nicméně nebere v potaz hierarchii norem, ale naopak stanovuje příkazy k aplikaci v rozporu s touto hierarchií. Díky tomu je nutno i kantonálním smlouvám uzavřeným se zahraničím přiznat „ochranu“ tohoto článku.¹⁵⁴

4.2.4 Rozpor spolkových zákonů s BV

Z dříve uvedeného a systematicko-teleologického zařazení čl. 190 BV vyplývá, že toto ustanovení nemění hierarchii norem z materiálně-právního pohledu, ale pouze upravuje jejich pozici v rámci aplikace práva. Z pohledu systému ústavního soudnictví lze na tento článek nahlížet jako na tzv. imunizační klauzuli (*Immunisierungsklausel*), která činí spolkové zákony a mezinárodní právo imunními vůči soudcovskému přezkumu.

Pokud by účelem tohoto článku měla být změna hierarchie norem, tak by jeho umístění ze systematického pohledu nebylo správné a zároveň by nebyl v souladu s čl. 5 odst. 1 BV, který právě tento základ pro hierarchii norem tvoří. Cílem úpravy v čl. 190 BV je oproti tomu stanovení hierarchie orgánů, a to mezi Spolkovým shromážděním jako spolkovým zákonodárcem a úřady aplikujícími právo. Příkaz aplikační přednosti tak

---

¹⁵³ MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. op. cit., s. 349.

¹⁵⁴ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar*. op. cit., s. 1933.

zásadně neupravuje postavení rozhodujících norem vůči BV, ale řeší otázku příslušnosti ke kontrole ústavnosti, což je určující pro jeho povahu procesněprávní normy. Podle tohoto ustanovení přísluší závazná právní kontrola ústavnosti spolkových zákonů výlučně Spolkovému shromáždění a nepředstavuje tedy soudní pravomoc. Z toho vyplývá, že protiústavnost spolkových zákonů nebo mezinárodního práva není důvodem pro stížnost a soudy jsou povinny takové stížnosti vzhledem k jejich nepřipustnosti odmítnout. Okruh adresátů ustanovení čl. 190 BV dále také stanoví, že toto vyloučení přezkumu spolkových zákonů a mezinárodního práva platí pro veškerá řízení před všemi úřady aplikujícími právo.¹⁵⁵

Co se týče výkladu spolkových zákonů, tak na tomto místě je potřeba zmínit, že v první řadě je nutné postupovat tak, aby jejich výklad byl pokud možno ústavně konformní. Rozhodující (*massgebend*) není prostý slovní či jazykový význam (*Wortsinn*) norem, nýbrž až význam vyplývající z jejich výkladu (*Normsinn*). Slovní význam je ve smyslu čl. 190 BV rozhodující pouze v případě, že slovní znění je jednoznačné a odpovídá pravému smyslu této normy. Působení příkazu aplikační přednosti nastává až v situaci, ve které není možný žádný výklad v souladu s ústavou. Čl. 190 BV nicméně nemá žádný vliv na postup při výkladu norem a také nepředstavuje žádné další omezení při takovém výkladu.¹⁵⁶

K výkladu spolkových zákonů tedy patří i zohlednění vyšších právních norem, které „změkčují“ tvrdost příkazu aplikační přednosti, pokud takto lze předejít konfliktům mezi nimi. Tento předpoklad ve svých rozsudcích potvrzuje i Spolkový soud, když se vyslovuje pro požadavek výkladu spolkových zákonů, který s sebou nese co možná nejmenší vzdálení se od příslušného ustanovení BV.¹⁵⁷

Možnosti ústavně konformního výkladu jsou ale omezeny právě rozsahem uplatnění čl. 190 BV. Význam právní normy vyplývající z její interpretace, který překračuje hranice ústavně konformního výkladu, tedy sice na jednu stranu upořádá příkaz aplikační přednosti, na druhou stranu má ale za důsledek nerespektování hranic demokratického právního státu.

---

¹⁵⁵ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 466-468.

¹⁵⁶ EHRENZELLER, Bernhard, SCHWEIZER, Rainer J., SCHINDLER, Benjamin a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. St. Galler Kommentar*. op. cit., s. 3058.

¹⁵⁷ Např.: BGE 139 I 257 E a BGE 138 II 281 E.

V případě vzniku pravých mezer v zákoně si dále Spolkový soud vyhrazuje možnost je odstranit dotvářením práva.¹⁵⁸ Jako příklad mohou posloužit četné rozsudky Spolkového soudu týkající se dvojího zdanění (např.: BGE 130 I 205 A). Poté, co spolkový zákonodárce nepřijal nezbytná ustanovení k zamezení interkantonního dvojího zdanění, která předpokládal čl. 46 odst. 2 BV1874, (nyní čl. 127 odst. 3 věta druhá BV)¹⁵⁹ započal Spolkový soud s vytvářením vlastních zásad. O správnosti vzniku těchto zásad hovoří již komentář k BV1874 „*pokud má Spolkový soud realizovat zákaz dvojitého zdanění, tak vzhledem k chybějícím zákonným instrukcím tak musí učinit pomocí dotváření práva tím způsobem, jakým by tak činil zákonodárce.*“¹⁶⁰

Stejně tak v případě ochrany zásady rovného zacházení s muži a ženami, která vychází z čl. 8 odst. 3 věty druhé BV (dříve čl. 4 odst. 2 věty druhé BV1874), je věcí zákonodárce, aby se zhostil realizace provedení tohoto příkazu. Jak ve svém rozhodnutí ale vyslovil Spolkový soud, tak toto „*nicméně neznamená, že zákonodárce může tento ústavou stanovený příkaz odložit.*“¹⁶¹

Na druhou stranu odstraňování nepravých mezer zákona samozřejmě není, až na výjimečné případy, přípustné.¹⁶²

Jak již bylo výše pojednáno, tak dojde-li ke kolizi ustanovení spolkového zákona a BV, Spolkový soud nemá možnost protiústavní spolkový zákon zrušit či neaplikovat. V takovém případě je omezen na formální stanovení protiústavnosti společně s výzvou směřovanou politickým úřadům, aby provedly potřebná opatření k nápravě.

Čl. 190 BV tak v důsledku znemožňuje soudní kontrolu zákonodárského většinového rozhodnutí, z čehož by bylo možné dojít k závěru, že BV dává větší váhu principu demokracie než principu právního státu. Tento názor zastává Looser, když tvrdí, že suverenita lidu ve švýcarském pojetí znamená především, že lid má ze své povahy právo zákonodárství formovat podle své vůle. Ideologicky je tento úhel pohledu založen na konceptu zákonodárského shromáždění jako reprezentanta *volonté générale* v pojetí Jean-Jacques Rousseaua. V rámci této koncepce je nežádoucí, aby zákony přijaté zástupci lidu, které zároveň podléhají fakultativnímu referendu, nemusely být soudy

---

¹⁵⁸ Např.: BGE 112 Ia 311 E.

¹⁵⁹ Nicméně k přijetí této právní úpravy byl spolkový zákonodárce oprávněn a povinen již na základě BV1848.

¹⁶⁰ BURCKHARDT, Walther. *Kommentar der schweizerischen Bundesverfassung vom 29. Mai 1874*. Bern: Verlag von Stämpfli & Cie, 1905, s. 448.

¹⁶¹ BGE 116 V 198 K.

¹⁶² Např.: BGE 133 III 257 E.

aplikovány.¹⁶³ Při bližším přezkumu je ale zřejmé, že tento pohled není zcela případný. Toto ustanovení neobsahuje žádné zmocnění k beztrestnému porušování ústavy. Takové zmocnění nelze ze znění ústavy odvozovat už z toho důvodu, že by to znamenalo, že ústavodárce nepřikládá sebou vytvořenému souboru pravidel dostatečnou důležitost. Z toho vyplývá, že Spolkové shromáždění je i v roli zákonodárce vázáno ústavou. Příkaz k aplikaci podle čl. 190 BV pouze znamená, že definitivní rozhodnutí o ústavní konformitě spolkových zákonů spadá do kompetence Spolkového shromáždění a ne justice. Čl. 190 BV tedy v podstatě upravuje rozdělení kompetencí mezi legislativu a judikativu. Nahlíženo z tohoto pohledu tedy toto ustanovení nezpůsobuje žádné upozadění principu právního státu ve prospěch principu demokracie.¹⁶⁴

Odpovědnost zákonodárce za ústavní konformitu je také zakotvena v ustanoveních ParlG, podle kterého je Spolková rada povinna ve svých zprávách Spolkovému shromáždění doložit ústavní konformitu svých návrhů zákonů (čl. 141 odst. 2 ParlG). V případě parlamentních iniciativ tato povinnost náleží příslušným parlamentním komisím (čl. 111 odst. 3 ParlG).

Případů, ve kterých jsou zákony protiústavní již od jejich přijetí, není příliš mnoho. Jako příklad může posloužit rozsudek Spolkového soudu *Burghartz Schnyder*¹⁶⁵, který se zabýval zákonnou úpravou jmen. Právní úprava manželského práva v roce 1984 porušovala zásadu rovnosti muže a ženy, která byla v platnosti částečně již od roku 1981. Dále lze také zmínit rozhodnutí *Sonderabfallverwertungs-AG*¹⁶⁶, podle kterého zákonná úprava daně ze skládkování není v souladu s principem legality v daňovém právu.

Častěji ovšem dochází k dodatečné protiústavnosti, a to v situacích, kdy jsou relevantní ustanovení ústavního práva změněna po vejití zákona v platnost a důsledkem této skutečnosti je vznik rozporů mezi ústavou a dotčeným zákonem. Zde lze odkázat například na rozsudek ve věci *Gewerkschaft Textil Chemie Papier*¹⁶⁷, ve kterém Spolkový soud vyslovil protiústavnost speciálních ochranných ustanovení pro ženy v zákoníku práce z roku 1964, a to po vejití v platnost čl. 4 odst. 2 BV1874 o rovném postavení mužů a žen v roce 1981.

---

¹⁶³ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 462.

¹⁶⁴ TSCHANNEN, Pierre. *Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. op. cit., s. 145.

¹⁶⁵ BGE 115 II 193 E.

¹⁶⁶ BGE 131 II 271 E.

¹⁶⁷ BGE 116 Ib 270 E.

Určité omezení uplatnění čl. 190 BV skýtá ochrana jádra základních přímo aplikovatelných práv garantovaných BV. Nicméně uplatnění této ochrany komplikuje skutečnost, že obsah jádra základních práv (čl. 36 odst. 4 BV) není ve švýcarské právní nauce a praxi v dostatečné míře objasněn stejně jako jsou sporné ústřední hodnoty tohoto jádra. Spolkový soud na případné zásahy do základních práv nazírá jako na nepřípustné porušení jádra těchto práv pouze v jednotlivých případech a zároveň se zřekl odůvodněného dogmatického výkladu jeho obsahu.¹⁶⁸

4.2.5 Rozpor spolkových zákonů s mezinárodním právem

Švýcarský ústavní pořádek se dlouhodobě vyznačuje monistickým systémem, podle kterého vnitrostátní a mezinárodní právo tvoří jednotný právní řád, jak již bylo výše zmíněno. Mezinárodní smlouvy uzavřené Švýcarskem tak se svojí mezinárodní závazností nabývají bez dalšího i vnitrostátní platnost a jsou pro všechny státní orgány závazné. Na rozdíl od států, ve kterých se uplatňuje dualistický systém, tak není nezbytný další akt k převedení do národního právního řádu.

Vztah mezi normami mezinárodního a vnitrostátního práva je v BV upraven na několika místech, přesto ale zůstávají některé otázky nezodpovězené. BV nicméně nemá za cíl vyčerpávajícím způsobem vyřešit otázku jejich vzájemného postavení. Stávající úpravu nalezneme v čl. 5 odst. 4 BV¹⁶⁹, který stanoví obecnou povinnost spolku i kantonů respektovat mezinárodní právo. Na základě tohoto ustanovení BV v zásadě uznává přednost mezinárodního práva před právem vnitrostátním bez toho, aby ale „*sama stanovila vlastní kolizní normu*“.¹⁷⁰

Obecná shoda panuje nad tím, že mezinárodní právo zásadně stojí nad kantonálním právem a spolkovými nařízeními a v případě konfliktu má před nimi přednost, což vychází z čl. 190 BV. Rozpor spolkových nařízení a kantonálního práva s mezinárodním právem má tedy za důsledek jejich neaplikovatelnost.¹⁷¹

Oproti tomu judikatura týkající se vztahu mezinárodního práva a spolkových zákonů v čase prošla několika změnami. Nejdříve Spolkový soud zastával názor, že normy mezinárodního práva mají principiálně přednost před normami spolkovými. V roce 1933 se však judikatura změnila a Spolkový soud od té doby vycházel z rovného

---

¹⁶⁸ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 580.

¹⁶⁹ „*Spolek a kantony respektují mezinárodní právo.*“

¹⁷⁰ Spolková rada, zpráva o nové BV, BBl 1997 I 135.

¹⁷¹ TSCHANNEN, Pierre. *Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. op. cit., s. 164.

postavení norem, přičemž dával přednost normám novějším.¹⁷² V dalším rozsudku z roku 1968 ponechal Spolkový soud otázku postavení norem otevřenou a konflikt byl vyřešen mezinárodněprávně konformním výkladem.¹⁷³ Další rozhodnutí zásadního významu následovalo v roce 1973. Jednalo se o rozsudek Spolkového soudu *Schubert*,¹⁷⁴ na základě kterého měly mít normy spolkových zákonů přednost v případě, že zákonodárce byl s případným rozporem s mezinárodním právem srozuměn. V případě *Schubert* se Spolkový soud zabýval otázkou tehdejší právní úpravy udělování povolení pro nabývání pozemků osobami v zahraničí v kontrastu se smlouvou o usazování (*Niederlassungsvertrag*), kterou Švýcarsko v roce 1875 uzavřelo s Rakousko-Uherskem.¹⁷⁵

Spouštěčem pro toto rozhodnutí byla v roce 1972 žádost rakouského státního občana Ernsta Schuberta o povolení k nabytí pozemku, který měl v úmyslu rozšířit svůj stávající pozemek v Brissagu o sousedící parcelu. Na základě tehdy platné právní úpravy z roku 1961 příslušné úřady udělení potřebného povolení odmítly. Odvolání se na čl. 2 smlouvy o usazování, který pro příslušníky smluvních států vyžaduje stejné zacházení jako pro tuzemce, nebylo úspěšné, a to ani u Spolkového soudu.¹⁷⁶

Na základě tohoto rozhodnutí poté vznikla tzv. praxe *Schubert* (*Schubert-Praxis*), která byla terčem časté kritiky právní nauky. Od té doby se Spolkový soud v několika případech vyjádřil v zásadě ve prospěch mezinárodního práva¹⁷⁷ bez toho, aby ale praxi *Schubert* formálně odvolal.

Nový směr naznačil Spolkový soud v roce 1999 v rozsudku *PKK*¹⁷⁸, ve kterém se vyslovil, že „v případě konfliktu má mezinárodní právo principiálně přednost před právem vnitrostátním“, a to s tím důsledkem „že norma vnitrostátního práva, která je v rozporu s mezinárodním právem, v jednotlivém případě nemůže být aplikována“. Toto řešení bylo „o to zřejmější, pokud se přednost mezinárodního práva odvozovala z normy, která slouží k ochraně lidských práv“.

Výchozím bodem pro rozhodnutí *PKK* bylo v roce 1998 nařízení Spolkové rady týkající se zabavení a zničení propagandistických materiálů Strany kurdských pracujících

---

¹⁷² BGE 59 II 331 E.

¹⁷³ BGE 94 I 669 E.

¹⁷⁴ BGE 99 Ib 39 E.

¹⁷⁵ SR 0.142.111.631.

¹⁷⁶ Pro úplnost je na místě doplnit, že Rakousko v tomto postupu spatřovalo porušení smlouvy a prohlásilo, že čl. 2 smlouvy o usazování nebude nadále aplikován a to do doby, než Švýcarsko bude ochotné jej aplikovat (SR 0.142.111.631.2).

¹⁷⁷ Např.: BGE 117 Ib 367 E.

¹⁷⁸ BGE 125 II 417 E.

(PKK). Přestože bylo v těchto případech podle tehdejší zákonné úpravy napadení nařízení Spolkové rady vyloučeno, tak se Spolkový soud touto stížností zabýval s odvoláním na čl. 6 odst. 1 EÚLP. Stížnost byla následně Spolkovým soudem zamítnuta, jelikož nařízení Spolkové rady bylo dle jeho názoru v souladu se zákonem.

Od vejítí v platnost nové ústavy se Spolkový soud pravidelně odkazuje na výše zmíněný rozsudek *PKK*.¹⁷⁹

4.2.6 Částečná kontrola ústavní konformity spolkových zákonů

Do prvního souboru případů, ve kterých se ustanovení čl. 190 BV neuplatní, patří situace, ve kterých je přítomno kvalifikované porušení ústavy. V takových jednotlivých případech se Spolkový soud necítí povinen aplikovat ustanovení spolkových zákonů.

Jako příklad může posloužit rozhodnutí Spolkového soudu ve věci *Schoeller-Plast*¹⁸⁰, ve kterém poskytl ochranu aplikaci práva, která byla v souladu s principem rovnosti v právech, ale zároveň v rozporu s tehdejším zněním čl. 6 spolkového zákona o silničním provozu¹⁸¹ (*Strassenverkehrsgesetz, SVG*) a s tím souvisejícím spolkovým nařízením. V tomto rozsudku se jednalo o žádost o umístění reklamního nápisu na střešku továrny. Velikost tohoto nápisu porušovala tehdejší čl. 6 SVG a s ním související spolkové nařízení. Příslušný obecní úřad a kantonální rada k instalaci tohoto světelného nápisu z tohoto důvodu nevydaly povolení. V jiných případech ale kantonální úřad povolení udělil i větším reklamním nápisům. Spolkový soud tak došel k závěru, že došlo k porušení zmíněného čl. 6 SVG a s ním souvisejícího nařízení. Dokud ale kantonální rada odmítala obnovit stav vyžadovaný zmiňovaným zákonem a nařízením a nadále privilegovala určité firemní názvy, tak musel z důvodu rovnosti v právech vyhovět posuzované žádosti. Spolkový soud také řešil otázku, zda jsou důležité veřejné zájmy jako například bezpečnost silničního provozu v konfliktu s rovností zacházení. V uvedeném případě dal přednost rovnosti zacházení, jelikož byl projednáván světelný nápis pro silniční provoz mnohem méně nebezpečný než již povolené světelné reklamy. Ve výsledku tedy Spolkový soud neaplikoval tehdejší znění čl. 6 SVG a s tím související spolkové nařízení s cílem zajistit rovnost zacházení při aplikaci práva.

V případě konfliktu má dle Spolkového soudu princip legality zásadně přednost před zásadou rovnosti zacházení, nicméně v tomto a dalších podobných případech

---

¹⁷⁹ Např.: BGE 136 II 241 E.

¹⁸⁰ BGE 99 Ib 377.

¹⁸¹ SR 741.01.

spatřoval jako odůvodněné spolkovým zákonům aplikaci odepřít. Pokud se výjimečně prokáže, že zásada rovnosti zacházení má v daném případě odůvodněně přednost, tak je nutné její prosazení posoudit také v kontrastu se soukromými a veřejnými zájmy na dodržení zákona.¹⁸²

Ochrana zásady dobré víry podle čl. 5 odst. 3 a čl. 9 BV tvoří další okruh situací, ve kterých je připuštěno nepoužití čl. 190 BV. Tato ochrana předpokládá existenci například soudní praxe, zákonodárství, určitého způsobu podávání informací, tolerance protiprávního stavu, nařízení nebo správněprávní smlouvy. I zde je nutné posouzení ochrany dobré víry v kontextu ostatních ústavních příkazů, které by s ní mohly být v kolizi. Je tedy přípustné zákonnou normu v případě oprávněné důvěry v její nepoužití neaplikovat za podmínky, že nepřevažují veřejné zájmy na jejím dodržení.

Příkladem lze uvést rozhodnutí Spolkového soudu,¹⁸³ ve kterém nenásledoval praxi při počítání běhu lhůt podle čl. 20 odst. 1 spolkového zákona o správním řízení (*Verwaltungsverfahrensgesetz, VwVG*)¹⁸⁴, protože by tento postup vedl k porušení ochrany dobré víry. Dle této praxe, respektive výkladu čl. 20 odst. 1 VwVG se pro určení začátku běhu lhůty uplatní jiné pravidlo než v čl. 32 odst. 1 spolkového zákona o organizaci spolkového soudnictví (*Bundesgesetz über die Organisation der Bundesrechtspflege, OG*).¹⁸⁵ Stěžovatel dle zavedené praxe k čl. 20 odst. 1 VwVG stížnost podal opožděně, jelikož vycházel analogicky z čl. 32 odst. 1 OG, podle kterého se první den doručení oznámení nepočítá do běhu lhůty. Spolkový soud odmítl analogické použití praxe k čl. 32 odst. 1 OG na čl. 20 odst. 1 VwVG s odůvodněním, že zákonodárce si je nesouladu mezi těmito dvěma normami vědom vzhledem k tomu, že při revizi OG a VwVG měl možnost jej odstranit, ale neučinil tak.¹⁸⁶ Dle Spolkového soudu ale dosavadní judikatura k počítání běhu lhůt dle čl. 20 odst. 1 VwVG nebyla konzistentní, a tak v tomto konkrétním případě uznal odvolání se stěžovatele na čl. 32 odst. 1 OG jako opodstatněné z důvodu ochrany dobré víry. Spolkový soud tak v tomto případě od sebe odlišil vůli zákonodárce, která se vyznačovala odlišnou úpravou počítání lhůt ve zmíněných spolkových zákonech, a aplikaci práva v konkrétním případě, přičemž dle čl. 190 BV je samozřejmě zákonodárcovou vůlí vázán. Rozhodnutí Spolkového soudu

---

¹⁸² BGE 123 II 248, 254.

¹⁸³ BGE 132 II 153.

¹⁸⁴ SR 172.021.

¹⁸⁵ SR 173.110.

¹⁸⁶ BGE 132 II 153, 156.

tedy nesměřovalo proti této vůli, ale jednalo se o otázku ústavně konformní aplikace zmíněného ustanovení v tomto konkrétním případě.

Mezi další ústavní zásady a práva, která mohou představovat omezení uplatnění čl. 190 BV, patří procesní záruky, které na jednu stranu omezují pravomoc státních orgánů a na stranu druhou umožňují participaci dotčených na rozhodovací činnosti státu. Procesní záruky poskytují možnost realizovat v jednotlivých případech spravedlnost, které nelze dosáhnout obecnou a abstraktní úpravou zákonů, ale teprve v procesu aplikace práva.

Tento postup lze demonstrovat na rozhodnutí Spolkového soudu,¹⁸⁷ ve kterém s odvoláním na zásadu *audiatur et altera pars* neaplikoval pětidenní lhůtu dle čl. 84 odst. 2 spolkového zákona o vymáhání pohledávek a konkursu (*Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, SchKG*).¹⁸⁸ V tomto konkrétním případě tak *implicite* zhodnotil právo být slyšen jako důležitější než zájem na zákonné aplikaci práva. Spolkový soud se ve zmíněném rozsudku zabýval situací, kdy dlužník obdržel předvolání k jednáním o posouzení nároku věřitele (*Rechtsöffnung*) vždy poslední či předposlední den lhůty určené poštou k vyzvednutí, přičemž tato lhůta činí sedm dní. V důledku toho se dlužník nemohl k těmto jednáním dostavit. Dle Spolkového soudu je nutné akceptovat, že pětidenní lhůtu předvídanou čl. 84 SchKG není možné dodržet, protože jinak by stranám bylo odepřeno právo být slyšen a rozhodnutí vydané v řízení stíženém takovou vadou by muselo být zrušeno.

Dále lze také uvažovat o situacích, ve kterých jsou řízení vedena způsobem, který je možno označit za přehnaný formalismus (*überspitzter Formalismus*). Podle praxe Spolkového soudu se jedná o přehnaný formalismus jako o zvláštní formu odepření práva v případě, že „jsou pro řízení stanoveny rigorózní formální požadavky bez toho, aby tato jejich přísnost byla věcně ospravedlnitelná, pokud úřad tyto formální předpisy používá s přehnanou přísností nebo klade přehnané nároky na právní předpisy a nepřipustným způsobem tak občanům omezuje přístup k soudní ochraně“.¹⁸⁹ Nicméně ne na každý formální požadavek je nezbytné nahlížet jako na protiústavní, jelikož procesní normy jsou samosebou pro řádný postup při řízení i prosazení materiálního práva nevyhnutelné. Zákaz přehnaného formalismu je tedy porušen pouze v případě, že striktní aplikace formálních předpisů není ospravedlnitelná žádnými zájmy hodnými ochrany, stane se

---

¹⁸⁷ BGE 104 Ia 465.

¹⁸⁸ SR 281.1.

¹⁸⁹ BGE 115 Ia 12, 17.

samoúčelnou a realizace materiálního práva je nepřiměřeně ztížena nebo dokonce znemožněna.¹⁹⁰

Názorným příkladem může být rozsudek Spolkového soudu,¹⁹¹ který se týkal Švýcarského stavitelského sdružení. Změna jeho stanov měla probíhat ve dvoufázovém procesu, ve kterém byl návrh nejdříve schválen na schůzi delegátů tříčtvrtinovou většinou a poté usnesením valné hromady také tříčtvrtinovou většinou. Pro plánovanou změnu stanov představenstvo rozhodlo, že přijetí usnesení shromáždění delegátů proběhne písemnou formou. V případě, že by změnu stanov odmítla více než osmina delegátů, tak by se konalo mimořádné shromáždění. Počet delegátů, kteří změnu stanov odmítli, nedosáhl potřebné jedné osminy a ke konání mimořádného shromáždění tedy nedošlo. Během následující valné hromady byl návrh na změnu stanov přijat. Jeden z členů toto usnesení napadl u Spolkového soudu a požadoval prohlášení jeho neplatnosti. Spolkový soud posoudil postup představenstva, respektive přijetí usnesení v písemné formě (*Zirkularverfahren*) jako porušení čl. 66 odst. 2 občanského zákoníku (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ZGB*)¹⁹², jelikož stanovy takovou možnost přijetí usnesení v písemné formě nepředvíдалy a souhlas ke změně stanov nebyl dán všemi členy sdružení. Dle mínění Spolkového soudu by v tomto případě mohlo dojít k upuštění od prohlášení neplatnosti pouze v případě, že by se prokázalo za přehnaně formalistické. Zároveň by ale tento zákaz přehnaného formalismu nesměl v konečném důsledku vést k vyprázdnění čl. 66 odst. 2 ZGB. V tomto případě se Spolkový soud nakonec přiklonil k názoru, že se o přehnaný formalismus nejedná. Pokud by ovšem rozhodl, že se o přehnaný formalismus jedná a upustil by od prohlášení neplatnosti, tak by se ve výsledku jednalo o odmítnutí aplikace čl. 66 odst. 2 ZGB. Spolkový soud tedy na prohlášení přehnaného formalismu stanoví vysoké nároky, aby zákonná ustanovení nemohla být jednoduše vyprázdněna.

Další potenciální omezení aplikace spolkových zákonů lze spatřovat v zákazu svévole (*Willkürverbot*). Podle praxe Spolkového soudu čl. 9 BV zakazuje svévoli jak v zákonodárství, tak při aplikaci práva. Zákaz svévole při aplikaci práva usiluje o správné a bezvýjimečné použití práva a souvisí s myšlenkou právní jistoty, jelikož chrání před hrubými porušeními státních orgánů. V rámci zákonodárství pak navazuje na správnost práva.

---

¹⁹⁰ BGE 112 Ia 305, 308.

¹⁹¹ BGE 132 III 503.

¹⁹² SR 210.

Dle judikatury Spolkového soudu lze za svévoli při aplikaci práva označit případy, ve kterých je napadené rozhodnutí „*očividně neudržitelné, ve zřejmém rozporu se skutečnou situací, hrubě porušuje právní normu či nespornou právní zásadu nebo zásadním způsobem odporuje myšlence spravedlnosti*“.¹⁹³ K intenzitě porušení zákazu svévole nezbytné ke zrušení rozhodnutí se Spolkový soud vyjádřil následovně „*Spolkový soud ale rozhodnutí zruší pouze pokud je nejenom odůvodnění, ale také výsledek neudržitelný; skutečnost, že je ospravedlnitelné i jiné řešení nebo se zdá být dokonce i vhodnější, není dostačující*“.¹⁹⁴

V zákonodárství lze za svévolnou označit právní normu, kterou nelze opřít o vážné věcné důvody, která je bezúčelná a nesmyslná nebo vytváří rozdíly, pro které není patrný rozumný důvod v upravovaných faktických poměrech.¹⁹⁵ Dále lze tak označit takovou normu, která „*opomíná rozdíly, které jsou z poměrů zřejmé, když tedy stejné neposuzuje stejně a odlišné odlišně. Toto ovšem za předpokladu, že se takové neodůvodněně stejné či odlišné zacházení vztahuje na zásadní skutečnost*“.¹⁹⁶

Rozsudek Spolkového pojišťovacího soudu (*Eidgenössisches Versicherungsgericht, EVG*),¹⁹⁷¹⁹⁸ který se zabýval odškodněním porušení integrity (*Integritätsentschädigung*) a invalidními důchody, může posloužit jako příklad neaplikace zákona z důvodu zákazu svévole. Dle čl. 24 odst. 2 spolkového zákona o úrazovém pojištění (*Bundesgesetz über die Unfallversicherung, UVG*) se odškodnění porušení integrity stanoví společně s invalidním důchodem, pokud vznikl na tento důchod nárok. V tomto případě ale z důvodu praktické nemožnosti a zvláštních okolností nebylo odškodnění stanoveno současně s invalidním důchodem. V rozporu se zněním čl. 24 odst. 2 UVG a vůlí zákonodárce EVG akceptoval, že odškodnění porušení integrity a invalidní důchod výjimečně nemusí být stanoveny současně, protože předpoklady pro nárok nelze v daný okamžik určit. Tím bylo toto bezvýjimečné ustanovení omezeno a rozšířeno o soudcovské pravidlo, podle kterého je ve zvláštních případech určení odškodnění integrity možné učinit později.

V tomto konkrétním případě by trvání na současném určení důchodu a odškodnění bylo jistě možné označit za svévolné, jelikož lékař mohl stanovit spolehlivou prognózu

---

¹⁹³ BGE 133 I 149, 153.

¹⁹⁴ BGE 131 I 467, 474.

¹⁹⁵ BGE 61 I 86, 92.

¹⁹⁶ BGE 131 I 313, 316.

¹⁹⁷ Nyní je součástí Spolkového soudu.

¹⁹⁸ BGE 113 V 48.

ohledně trvalosti a závažnosti tělesného poškození až po uplynutí určité doby. Z tohoto důvodu lze označit rozhodnutí EVG brát zřetel na výjimečné situace a případně zmíněnou normu nepoužít za správné.

Závěrem této kapitoly je tedy možné konstatovat, že ačkoliv čl. 190 BV vylučuje akcesorickou a abstraktní kontrolu ústavní konformity spolkových zákonů, tak se při splnění určitých podmínek prosadila praxe Spolkového soudu, podle které se v konkrétních případech necítí být povinen aplikovat spolkové zákony. Vzhledem k tomu, že tento postup nemá oporu v zákoně, tak lze hovořit o určité kompetenční kompetenci Spolkového soudu, jelikož rozsah tohoto svého rozhodování si určuje sám. Je na jeho posouzení, zda určitou situaci vyhodnotí jako kvalifikované porušení ústavy či mezinárodního práva.

Z výše uvedeného vyplývá, že ve Švýcarsku tedy nelze hovořit o úplné neexistenci ústavního soudnictví vůči spolkovým zákonům. Jedná se spíše o částečné ústavní soudnictví, které zaručuje ochranu alespoň proti těm nejzávažnějším porušením základních práv. Vzhledem k tomu, že je ale rozsah této kontroly omezen, tak pro plnou realizaci ústavního práva toto soudcovsky vzniklé omezené ústavní soudnictví nemůže nahradit plně rozvinuté institucionální ústavní soudnictví.

5 Zhodnocení argumentů pro a proti zavedení kontroly ústavnosti spolkových zákonů

5.1 Princip suverenity lidu

Již v předchozích částech této práce jsem na různých místech zmínila jak argumenty pro a proti rozšíření ústavní kontroly norem spolkové normotvorby, tak jsem též pojednala o ideových základech státoprávního uspořádání ve Švýcarsku. Na tomto místě bych ráda tyto argumenty rozvedla v širším kontextu a zaměřila se na ty nejzásadnější. Při hodnocení těchto argumentů je nezbytné brát zřetel na skutečnost, že leitmotivem celého švýcarského právního řádu jsou demokratický princip a princip suverenity lidu. Tyto silně rozvinuté principy nalézají faktickou realizaci v pojetí dělby moci, ve kterém není žádoucí, aby zákony přijaté bezprostředně demokraticky legitimovaným zákonodárcem mohly být zpochybněny demokraticky méně legitimovaným orgánem soudní moci.

K problematice míry legitimacy bych se ráda úvodem této kapitoly vyjádřila citací Rhinowa a Schefera, kteří trefně poznamenávají, že „*Odpůrci zavedení ústavního soudnictví přehlížejí, že ústava je také nadána demokratickou legitimitou, a to dokonce vyšší, díky potřebnosti dodatečné většiny stavů*“.¹⁹⁹

Stejně tak je nutno podotknout, že již „*Obecné akceptování ústavního soudnictví je dokladem, že je ústavní soudnictví a kontrola norem zvláště, i přes státoprávní nebo politickou kritiku tohoto modelu, systémem funkčním a efektivním*“.²⁰⁰ O tom svědčí i obecný vývoj v Evropě, který se nese v duchu zlepšování právní ochrany orgány soudní moci a vzhledem k tomu, že díky značnému přesunu zákonodárství z kantonální na spolkovou úroveň, je v případě Švýcarska tato ochrana naopak oslabována,²⁰¹ se domnívám, že se jedná o to větší nedostatek ve fungování moderního právního státu.

V návaznosti na výše řečené lze nicméně také argumentovat, že v takto koncipovaném právním systému může kontrola ústavnosti probíhat odlišným způsobem. V případě švýcarské konkordanční demokracie s rozsáhlými prvky přímé demokracie je možno namítat, že tato kontrola probíhá již v rámci legislativního procesu. Jedná se

---

¹⁹⁹ RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., erweiterte Auflage. op. cit., s. 552.

²⁰⁰ MLSNA, Petr. Ústavní soudnictví ve státoprávním myšlení. *Právník*. 2009, ročník 148, číslo 10, s. 1044.

²⁰¹ EHRENZELLER, Bernhard, MASTRONARDI, Phillipe, SCHWEIZER, Rainer J. a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. Kommentar*. op. cit., s. 3051.

zejména o tzv. konzultační řízení (*Vernehmlassungsverfahren*)²⁰² a poradní činnost v komisích i plenárních zasedáních Národní a Stavovské rady. Tyto nástroje ale bohužel nemohou zabránit tomu, aby byl v konečném důsledku schválen protiústavní návrh zákona. Je také důležité podotknout, že Spolkové shromáždění návrh zákona neposuzuje primárně z pohledu juristického, ale spíše podle jeho politické účelnosti.

Za garanta ústavnosti nelze považovat ani fakultativní referendum, jelikož výsledné rozhodnutí o schválení či odmítnutí návrhu zákona lidem přímo nesouvisí s jeho ústavní konformitou, nýbrž věcně politickým a morálním posouzením.²⁰³

Nadto umožňují tyto prostředky nanejvýš určitou formu „preventivní abstraktní kontroly norem“ spolkových zákonů. Souhlasím tedy s názorem Loosera, že represivní (následná) kontrola norem by byla postradatelná pouze v systému, ve kterém je zaručena dokonale fungující preventivní ochrana ústavnosti. Takový systém ale *a priori* nemůže existovat, protože protiústavnost zákonných ustanovení se projeví většinou až při jejich aplikaci.²⁰⁴

5.2 Čl. 190 BV (čl. 113 BV1874) jako kompromisní ustanovení

Pro vypořádání se s otázkou, zda by mělo dojít k zavedení ústavního soudnictví vůči spolkovým zákonům, je jistě záhodno taktéž rozvést okolnosti vzniku stěžejního čl. 190 BV. Určitý historický kontext jsem k tomuto článku podala v dřívějších kapitolách, takže v této části bych se ráda zaměřila pouze na skutečnost, že snahy o jeho zrušení (respektive čl. 113 BV1874) lze datovat již do doby jeho vzniku.

Ve skutečnosti se jedná o kompromisní ustanovení, které bylo přijato jako protiváha k přesunu pravomocí k rozhodování kompetenčních konfliktů mezi spolkovými a kantonálními úřady, sporů státoprávní povahy mezi kantony, porušení

---

²⁰² Konzultační řízení je jednou z prvních fází legislativního procesu ve Švýcarsku, ve které se kantony, politické strany a jiné zainteresované subjekty vyjadřují k plánovaným změnám ústavy, novým zákonným ustanovením, mezinárodním smlouvám a dalším důležitým záměrům. Toto řízení je nařizováno Spolkovou radou a provádí ho k tomu příslušné ministerstvo. Jeho cílem je posoudit věcnou správnost, způsobilost k realizaci a celkovou šanci na úspěch v dalších fázích legislativního procesu. Vzhledem k možnému referendu je při provádění tohoto řízení klíčové konzultovat plánovaný záměr se všemi dotčenými společenskými skupinami. K návrhům se v tomto řízení mohou vyjádřit i ti, kteří k němu nejsou osobně přizváni, a to včetně jednotlivců. (Die Bundesversammlung – Das Schweizer Parlament. Parlamentswörterbuch. Vernehmlassung. In: www.parlament.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.parlament.ch/de/%C3%BCber-das-parlament/parlamentsw%C3%B6rterbuch/parlamentsw%C3%B6rterbuch-detail?WordId=225>>)

²⁰³ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 1244-1245.

²⁰⁴ LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 1245.

ústavních práv občanů a stížností týkajících se porušení konkordátů a mezinárodních smluv. Tento široký přesun pravomocí na Spolkový soud ale vzbudil v Národní radě pochyby, že by se Spolkový soud mohl povýšit nad politické úřady a stát se tak „všemocným“. Zároveň byly přítomny obavy, že by Spolkový soud byl příliš zatažen do politického dění a ztratil by tak na svém renomé a nezávislosti. S cílem rozptýlit tyto obavy předložil člen Spolkové rady Jakob Dubs návrh budoucího čl. 113 BV1874, který měl sloužit jako omezující ustanovení tím, že učinil pro Spolkový soud legislativu přijatou Spolkovým shromážděním a jím schválené mezinárodní smlouvy závaznými.²⁰⁵

Považuji také za důležité zmínit, že úspěšné prosazení čl. 113 BV1874 nelze spojovat pouze s abstraktními úvahami o dělbě moci, jak by se mohlo na první pohled zdát. Čl. 113 odst. 3 BV1874 je také důsledkem specifické politické konstelace, jelikož veškeré spolkové úřady byly v době jeho vzniku v rukou „Svobodomyslných“ (*Fresinnige*) a jejich spojenců. Je tedy zřejmé, že takováto politická většina neměla zájem na tom, aby její pole působnosti bylo v budoucnosti judikativou omezeno. Tím se Spolkové shromáždění víceméně prohlásilo za strážce ústavy a vyhradilo si oprávnění ji cestou zákonodárství konkretizovat a dále rozvíjet. Oeter tento stav s trochou nadsázky, leč trefně, pojmenovává jako formu autentického výkladu zákonodárce.²⁰⁶ Spolkové shromáždění si tímto způsobem zajistilo celkem nerušený výkon zákonodárství.

Dále lze též argumentovat tím, že výše zmíněný „otec“ čl. 113 odst. 3 BV1874 Jakob Dubs se sám později jednoznačně vyslovil pro zavedení ústavního soudnictví vůči spolkovým zákonům. Svůj postoj vyjádřil následovně „*neboť ústava má zjevně stát jak nad zákonodárcem, tak soudcem, a pokud ji prvně zmíněný nerespektuje, tak tím ten druhý není zbaven své povinnosti*“.²⁰⁷ Jak jsem ale na začátku kapitoly zmínila, tak si zřejmě byl vědom toho, že tento ústupek ve věci ústavního soudnictví byl nutným kompromisem pro úspěšný přesun ostatních státoprávních pravomocí na Spolkový soud.

Čl. 113 odst. 3 BV1874 byl již krátce po svém vzniku terčem kritiky části právní nauky, která požadovala zavedení kontroly ústavnosti spolkových zákonů. Příkladem může být Scherer, který se vyjádřil, že toto ustanovení by mělo být *de lege ferenda*

---

²⁰⁵ Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. OETER, Stefan. Die Beschränkung der Normenkontrolle in der schweizerischen Verfassungsgerichtsbarkeit. Ein Beitrag zu Entstehung und gegenwärtiger Bedeutung des Art. 113 Abs. 3 der Schweizer Bundesverfassung. In: www.zaoerv.de [online]. Dostupné z WWW: <http://zaoerv.de/50_1990/50_1990_3_a_545_598.pdf>, s. 554.

²⁰⁶ OETER, Stefan. Die Beschränkung der Normenkontrolle in der schweizerischen Verfassungsgerichtsbarkeit. In: www.zaoerv.de, op. cit. s. 555.

²⁰⁷ DUBS, Jakob. *Das öffentliche Recht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. Zürich: Verlag von Orell Füssli, 1878, s. 118.

zrušeno. Svoji úvahu odůvodňuje především tím, že ústavní právo jako integrační systém se má přizpůsobovat neustále se měnícím úkolům státu. Toto své stanovisko staví v první řadě na skutečnosti, že legislativa se v průběhu času ve velké míře přesunula z kantonální úrovně na spolkovou a tím pádem je absence soudní kontroly na spolkové úrovni značným deficitem právního státu.²⁰⁸

V tomto ustanovení spatřuje také nebezpečí umožnění svévole zákonodárce vůči ústavě a tím zároveň i vůči vůli suverénního lidu. Zákonodárcovo počínání je tak v důsledku přenecháno jeho volnému a nepřezkoumatelnému uvážení, což se ve Švýcarsku neslučuje se silně rozvinutým principem suverenity lidu. Ústavní soudnictví zásadně spočívá na myšlence právního státu, podle které není rozhodující vůle zákonodárce jako nejvyššího politického úřadu, ale vůle ústavodárce jakožto nejvyšší politické autority, kterou ztělesňují lid a stavy. Z tohoto pohledu jsou tak myšlenka právního státu a suverenity lidu uvedeny v soulad. Pokud se tedy vychází z premisy, že ústavní soudnictví představuje zvláštní funkci ústavodárné moci lidu a stavů a nezakládá primát justice, lze jistě souhlasit s Schererovým stanoviskem, podle kterého soudní kontrola zákonodárce založená na principu právního státu neodporuje demokratickému principu zastoupení lidu.²⁰⁹

5.3 Návrh Spolkové Ústavy Maxe Imbodena

Dalším počinem ilustrujícím neustále probíhající diskuzi, který bych ráda zmínila, je návrh Spolkové ústavy Maxe Imbodena z roku 1959 „*Spolková ústava – jaká by mohla být*“ (*Die Bundesverfassung – wie sie sein könnte*). Tento návrh, který vypracoval společně se svými studenty a sám ho označil za „*juristickou utopii, která má realitě nastavit zrcadlo*“,²¹⁰ obsahoval řadu zajímavých prvků. Z pohledu této práce je relevantní, že návrh obsahoval rozsáhlé správní a ústavní soudnictví, přičemž jako ústavní soud by působil výbor Spolkového soudu. Tento výbor by byl mimo jiné odpovědný za rozhodování ve věcech mezinárodních smluv a spolkových zákonů stejně jako za spory vznikající z výkonu politických práv, včetně lidových iniciativ a referend.²¹¹

---

²⁰⁸ SCHERER, Jürg. *Die Verfassungsgerichtsbarkeit als Rechtsproblem und dessen staatspolitische Bedeutung in der Schweiz*. Willisau: Willisauer Volksblatt AG, 1937, s. 69.

²⁰⁹ SCHERER, Jürg. *Die Verfassungsgerichtsbarkeit als Rechtsproblem und dessen staatspolitische Bedeutung in der Schweiz*. op. cit., s. 69, 72.

²¹⁰ KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*, op. cit., s. 411.

²¹¹ KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*, op. cit., s. 412.

5.4 Návrhy Dürrenmatt a Obrecht

Již na začátku procesu tvorby stávající ústavy je možno vypořádat tendence pro zavedení kontroly ústavnosti spolkových zákonů. Tento proces započal v roce 1965 díky návrhům člena Národní rady Petera Dürrenmatta a člena Stavovské rady Karla Obrechta.

5.5 Arbeitsgruppe Wahlen a Expertenkommission Furgler

Tyto návrhy měly za cíl donutit Spolkovou radu začít s přípravnými pracemi na celkové revizi ústavy. Pro tento účel byly postupně zřízeny dva výbory. Jednalo se o v roce 1967 zřízenou pracovní skupinu pod vedením Friedricha Traugott Wahlena (*Arbeitsgruppe Wahlen*), na kterou v roce 1974 navázala expertní komise pod vedením Kurta Furglera (*Expertenkommission Furgler*).²¹²

Výsledná zpráva pracovní skupiny Wahlen sice obsahuje šest možných modelů kontroly ústavnosti spolkových zákonů, ale ve výsledku se omezuje na pouhý výčet argumentů pro a proti jejímu zavedení. Oproti tomu návrh ústavy expertní komise Furgler zavádí ve svém čl. 109 odst. 3 akcesorickou kontrolu ústavnosti spolkových zákonů.²¹³ Ve výsledné zprávě této komise je sice ustanovení čl. 113 odst. 3 BV1874 označeno za pilíř tehdejší právní úpravy, zároveň je ale vysloven názor, že „*Takovéto zúžení ústavního soudnictví není možné nadále zachovávat. Vychází totiž z ideálního obrazu zákona a zákonodárce, který se v moderním produktivním státě musí jevit jako překonaný a vyžadující korekce skrze zesílenou soudní kontrolu.*“²¹⁴

Příklon většiny členů této expertní komise k rozšíření kontroly ústavnosti i na spolkové zákony je odůvodněn řadou argumentů. Ráda bych na tomto místě zmínila ty, které osobně považuji za nejzásadnější.

Jde zejména o tvrzení, že legislativní proces ze své podstaty není schopen zaručit ochranu individuálních práv a nelze v jeho rámci brát zřetel na spravedlnost v jednotlivých případech. Soudní řízení a odborná erudice soudců představují zajisté větší záruku ochrany práv v konkrétních situacích.

---

²¹² TSCHANNEN, Pierre. *Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. op. cit., s. 32.

²¹³ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Verfassungsentwurf der Expertenkommission für die Vorbereitung einer Totalrevision der Bundesverfassung (1977). In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW:

<<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/entw-expkomm-d.pdf/download.pdf/entw-expkomm-d.pdf>>, s. 25.

²¹⁴ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Bericht der Expertenkommission für die Vorbereitung einer Totalrevision der Bundesverfassung (1977). In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/ber-expkomm-d.pdf/download.pdf/ber-expkomm-d.pdf>>, s. 182.

Vzhledem k tomu, že je již v dosavadní právní úpravě zakotvena kontrola ústavnosti kantonální normotvorby, je také nasnadě argument, že i v právním systému Švýcarska se nejedná o koncept naprosto cizí. Došlo by pouze k rozšíření kontroly na širší okruh norem.

V moderním státě jsou těžištěm politické moci jednoznačně vláda a parlament. Konečně posledním argumentem, se kterým se také ztotožňuji, je tedy potřeba určitého integračního faktoru, který se jakožto *pouvoir neutre* bezprostředně nepodílí na mocenských procesech a díky tomu se obzvláště hodí k ochraně individuálních práv.²¹⁵

5.6 Celková revize BV

Pokud se posuneme dále v čase, tak i během bezprostředních příprav nové ústavy v 90. letech minulého století lze vypožorovat poměrně silnou tendenci rozšířit ústavní kontrolu norem. Provedení reformy nemělo na základě rozhodnutí Spolkové rady proběhnout cestou celkové revize ústavy v typickém slova smyslu, ale mělo být rozděleno na etapy.²¹⁶²¹⁷ Prvním krokem mělo být vytvoření textu nové ústavy, který by sloužil jako základní část „stavebnice“ (*Baukasten*), která by mohla být dále doplňována a měněna dílčími reformami.²¹⁸

5.7 Justiční reforma

Z pohledu této práce je důležitá především justiční reforma (*Justizreform*), o které jsem se zmiňovala již v předchozích kapitolách. Ta byla společně s reformou politických práv (*Reform der Volksrechte*) jako první z ústavněprávních stavebních kamenů (*Verfassungsbausteine*) součástí návrhů vzešlých z konzultačního řízení.

Oba tyto návrhy justiční reformy RVJ1995 a RVJ1996 (*Reformvorschläge Justiz*) obsahovaly změnu ustanovení o aplikační přednosti spolkových zákonů, která by

---

²¹⁵ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Bericht der Expertenkommission für die Vorbereitung einer Totalrevision der Bundesverfassung (1977), op. cit., s. 179.

²¹⁶ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996. In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/bot-neue-bv-d.pdf.download.pdf/bot-neue-bv-d.pdf>>, s. 28.

²¹⁷ Spolková rada vyhodnotila, že vzhledem ke zkušenostem z minulosti by bylo velmi obtížné prosadit celkovou revizi ústavy a uchýlila se tedy ke konceptu postupných dílčích reform. Z materiálního hlediska se také jednalo z větší části spíše o „aktualizaci“ (Nachführung) stávající právní úpravy, než o rozsáhlé změny v oblasti ústavního práva. Stejně tak na reformu jako takovou nahlížela Spolková rada jako na otevřený a kontinuální proces, který nelze vyčerpat jednorázovým aktem či hlasováním lidu.

²¹⁸ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996, op. cit., s. 32.

umožňovala zavedení kontroly ústavnosti Spolkovým soudem. Koncepčně se tyto návrhy příliš nelišily a pojednám tedy blíže o návrhu RVJ1996. Jeho čl. 178 upravoval výjimku z aplikační přednosti spolkových zákonů. Jednalo by se o konkrétní a akcesorickou kontrolu norem, jelikož přezkum ústavní konformity by probíhal na základě stížnosti, předložení nižší instancí či rozhodnutí Spolkového soudu ve spojitosti s konkrétním případem.²¹⁹

Spolková rada nutnost zřízení ústavního soudnictví odůvodňovala potřebou ochrany dlouhodobých základních hodnot ústavy, jelikož zákonodárce „*se soustředí především na aktuální politické dění a účinnost svých opatření*“.²²⁰ Stejně tak se vyslovila pro systém brzd a protiváh (*checks and balances*), který dle jejího úsudku lépe odpovídá švýcarské ústavní realitě. V rámci tohoto modelu se jednotlivé složky moci doplňují a navzájem omezují. Striktní oddělení legislativy a judikativy naopak považovala za již překonané.

Obavu z přílišného rozšíření kompetencí Spolkového soudu a pochyby o takovém dalším fungování viděla taktéž jako neodpodstatněné. Dlouhodobé zkušenosti s již tradiční kontrolou ústavnosti norem kantonálního práva jsou dostatečným důkazem, že ústavní soudnictví může značně podpořit svobody jednotlivců bez toho, aby byla demokracie ohrožena takovým posílením postavení soudní moci. Je také nutno podotknout, že ústavní soudnictví by na spolkové úrovni mělo fungovat především preventivně tím, že by byl spolkový zákonodárce donucen se otázkou ústavní konformity spolkových zákonů zabývat intenzivněji, než tomu bylo doposud.²²¹

Následná diskuze v parlamentu bohužel nevedla k přijetí tohoto návrhu, a to přes to, že neshody nepanovaly primárně ohledně ustanovení o kontrole norem, ale o omezeních přístupu ke Spolkovému soudu. Stejně tak i časová tíseň při schvalování návrhu a strach z odmítnutí celé justiční reformy přispěly k tomu, že kontrola ústavnosti na úrovni spolkové normotvorby nebyla zavedena.²²²

---

²¹⁹ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996, op. cit., s. 641.

²²⁰ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996, op. cit., s. 506.

²²¹ Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996, op. cit., s. 507.

²²² LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. op. cit., s. 338.

5.8 Návrh Zwygart

Reakcí na neúspěch při schvalování justiční reformy byl již v roce 1999 návrh podaný členem Národní rady Otto Zwygartem, který měl opět otevřít diskusi ohledně zavedení této ústavní kontroly norem. Otto Zwygart chtěl tímto návrhem Spolkovému shromáždění umožnit se touto otázkou zabývat bez časové tísně a bez návaznosti na jinou právní úpravu. Bohužel nakonec i tento pokus nebyl úspěšný.²²³

Během následujících let byly vyvíjeny další snahy o rozšíření ústavního soudnictví i na spolkové zákony, a to jak skrze návrhy členů Spolkového shromáždění,²²⁴ tak i Spolkovou radou.²²⁵

Nastíněním této historické posloupnosti jsem chtěla ilustrovat poměrně silné dlouhodobé tendence směřující k jeho zavedení. Ačkoliv lze švýcarský právní systém nepochybně označit za velmi dobře fungující, tak přese všechny argumenty uvedené proti zavedení ústavní kontroly norem spolkového zákonodárství, se přikláním k názoru, že *de lege ferenda* by mělo dojít ke změně znění čl. 190 BV. V kontextu celého švýcarského právního řádu se jeví jako vhodné řešení zavést konkrétní a akcesorickou kontrolu ústavnosti norem spolkových zákonů koncentrovanou u Spolkového soudu.

---

²²³ Die Bundesversammlung – Das Schweizer Parlament. Amtliches Bulletin. Parlamentarische Initiative Zwygart Otto. Verfassungsgerichtsbarkeit. (99.455) In: *www.parlament.ch* [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.parlament.ch/de/ratsbetrieb/amtliches-bulletin/amtliches-bulletin-die-verhandlungen?SubjectId=1267>>.

²²⁴ Např.: Návrh člena Národní rady Heinera Studera (05.445), návrh členky Národní rady Vreni Müller-Hemmi (07.476).

²²⁵ V rámci konceptu Reorganizace finančního vyrovnání a rozdělení pravomocí mezi spolkem a kantony (Neugestaltung des Finanzausgleichs und der Aufgabenteilung zwischen Bund und Kantonen, NFA), Vorlage Nr. 514.

Závěr

Cílem mé práce bylo nastínit aktuální pozici Švýcarského Spolkového soudu ve švýcarském právním systému a zvážit, zda současná historicky podmíněná koncepce kontroly ústavnosti právních norem, zejména spolkových zákonů, obstojí při podrobení bližšímu přezkumu.

Věřím, že prvnímu vytyčenému úkolu bylo učiněno zadost v předchozích částech této práce.

S otázkou, zda stávající systém neúplně rozvinutého ústavního soudnictví vyhovuje požadavkům kladeným na moderní demokratický právní stát, jakožto úkolu druhého, jsem se vypořádala v předchozí kapitole a zde bych ráda shrnula své poznatky. Jako stěžejní argumenty se pro mě jeví dlouhotrvající tradice současného uspořádání, související se silně zakořeněným principem suverenity lidu, který nalézá realizaci v rozličných prvcích přímé demokracie na straně jedné a na straně druhé je to poměrně značný deficit právního státu, který by v této formě neměl být zachováván.

Přestože je možno Švýcarsko bezpochyby označit za velmi dobře fungující demokracii, neznamená to automaticky, že historicky osvědčené tradice nelze vystavit kritičtějšímu diskurzu. *Status quo* nelze nahlížet jako jediné možné uspořádání, byť se jeví jako relativně funkční. Dopady chybějící kontroly ústavnosti nejsou dle mého názoru zanedbatelné, a to zejména z důvodu nižší právní jistoty v systému, ve kterém neexistuje orgán soudního typu garantující provázanost a jednotu aplikace principů napříč celým právním řádem.

Ve věci volby mezi koncentrovanou a difúzní formou ústavního soudnictví se přikláním k prvně jmenovanému modelu, a to vzhledem k požadavku dosažení sjednocené judikatury. Spolkový soud jako nejvyšší soudní instance se vzhledem ke své agendě a všeobecnému respektu vůči jeho autoritě zdá být správnou volbou při hledání strážce ústavnosti spolkových zákonů.

Závěrem si dovoluji předjímat přání, že se mi touto prací podařilo především přiblížit fungování právního systému, který je velmi unikátní, a třebaže se od toho zdejšího značně liší, může sloužit jako ideový zdroj inspirace.

Seznam zkratk

BGG	Spolkový zákon o Spolkovém soudu (SR 173.110)
BV	Spolková Ústava Švýcarského spříseženství z roku 1999 (SR 101)
BV1848	Spolková Ústava Švýcarského spříseženství z roku 1848 (SR 101)
BV1874	Spolková Ústava Švýcarského spříseženství z roku 1874 (SR 101)
EVG	Spolkový pojišťovací soud
OG	Spolkový zákon o organizaci spolkového soudnictví (SR 173.110)
ParlG	Spolkový zákon o Spolkovém shromáždění (SR 171.10)
SchKG	Spolkový zákon o vymáhání pohledávek a konkursu (SR 281.1)
SVG	Spolkový zákon o silničním provozu (SR 741.01)
UVG	Spolkový zákon o úrazovém pojištění (SR 832.20)
VwVG	Spolkový zákon o správním řízení (SR 172.021)
ZGB	Občanský zákoník (SR 210)

Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura

- AUER, Andreas. *Die schweizerische Verfassungsgerichtsbarkeit*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag AG, 1984, ISBN 3-7190-0883-5.
- BIAGGINI, Giovanni et al. *Staatsrecht*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, ISBN 978-3-03751-382-8.
- BLAHOŽ, Josef. K rozvoji koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví po 2. světové válce. *Právník*. 1993, ročník 132, číslo 12, ISSN 0231-6625.
- BURCKHARDT, Walther. *Kommentar der schweizerischen Bundesverfassung vom 29. Mai 1874*. Bern: Verlag von Stämpfli & Cie, 1905.
- DUBS, Jakob. *Das öffentliche Recht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. Zürich: Verlag von Orell Füssli, 1878.
- DUC, Corinne. *Verfassungsgerichtsbarkeit im Fokus der deliberativen Demokratie*. Marburg: Tectum Verlag. 2015, ISBN 978-3-8288-3547-4.
- EHRENZELLER, Bernhard, SCHWEIZER, Rainer J., SCHINDLER, Benjamin a VALLENDER, Klaus A. *Die schweizerische Bundesverfassung. St. Galler Kommentar*. 3. Auflage. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2014, ISBN 978-3-7255-6698-3.
- FISCHBACHER, Alain. Verfassungsrichter in der Schweiz und in Deutschland. Aufgaben, Einfluss und Auswahl. In: *Zürcher Studien zum öffentlichen Recht*. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2006, ISBN 3-7255-5105-7.
- FLEINER, Fritz, LUKAS, Josef, RICHTER, Lutz a KÖTTGEN, Arnold. Bundesstaatliche und gliedstaatliche Rechtsordnung. Verwaltungsrecht der öffentlichen Anstalt. In: *Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer*. Heft 6. Berlin und Leipzig: Walter de Gruyter & Co., 1929.
- HAASE, Gudrun a STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, ISBN 978-3-7046-5183-9.
- HÄFELIN, Ulrich, HALLER, Walter a KELLER, Helen. *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*. 8., vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2012, ISBN 978-3-7255-6597-9.
- HALLER, Herbert. *Die Prüfung von Gesetzen. Ein Beitrag zur verfassungsgerichtlichen Normenkontrolle*. Wien/New York: Springer-Verlag. 1979, ISBN 3-211-81531-7.

- HALLER, Walter. *The Swiss Constitution in a Comparative Context*. Zürich/St. Gall: Dike, 2009, ISBN 978-3-03751-189-3.
- IMBODEN, Max. Rousseau und die Demokratie. In: *Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart. Eine Sammlung von Vorträgen und Schriften aus dem Gebiet der gesamten Staatswissenschaften. Heft 267*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1963.
- JELLINEK, Georg. *Die Lehre von den Staatenverbindungen*. Wien: Alfred Hölder, K. K. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1882.
- KLEY, Andreas. *Geschichte des öffentlichen Rechts der Schweiz*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, ISBN 978-3-03751-352-1.
- LOOSER, Martin E. *Verfassungsgerichtliche Rechtskontrolle gegenüber schweizerischen Bundesgesetzen*. Zürich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 2011, ISBN 978-3-03751-369-9.
- MAISSEN, Thomas. *Geschichte der Schweiz*. Baden: hier + jetzt, Verlag für Kultur und Geschichte GmbH, 3. korrigierte und mit Registern versehene Auflage, 2011, ISBN 978-3-03919-174-1.
- MEYER, Tobias D. Die Rolle der Verfassungsgerichtsbarkeit zwischen Recht und Politik. Heft 779. In: *Abhandlungen zum schweizerischen Recht*. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2011, ISBN 978-3-7272-0064-9.
- MLSNA, Petr. Ústavní soudnictví ve státovédním myšlení. *Právník*. 2009, ročník 148, číslo 10, ISSN 0231-6625.
- REINHARDT, Volker. *Geschichte der Schweiz*. München: Verlag C.H.Beck oHG, 2011, ISBN 978-3-406-62206-9.
- RHINOW, René a SCHEFER, Markus. *Schweizerisches Verfassungsrecht*. 2., erweiterte Auflage. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag. 2009, ISBN 978-3-7190-2600-4.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O Společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, ISBN 80-86473-10-4.
- SÄGESSER, Thomas. *Die Bundesbehörden. Bundesversammlung – Bundesrat – Bundesgericht*. Kommentar, Beiträge und Materialien zum 5. Titel der schweizerischen Bundesverfassung. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2000, ISBN 3-7272-9632-1.
- SCHERER, Jürg. *Die Verfassungsgerichtsbarkeit als Rechtsproblem und dessen staatspolitische Bedeutung in der Schweiz*. Willisau: Willisauer Volksblatt AG, 1937.

- SEFEROVIC, Goran. *Das Schweizerische Bundesgericht 1848-1874. Die Bundesgerichtsbarkeit im frühen Bundesstaat*. Zürich/Basel/Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2010, ISBN 987-3-7255-5981-7.
- TSCHANNEN, Pierre. *Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. Dritte Auflage. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2011, ISBN 978-3-7272-8669-8.
- VATTER, Adrian. *Das politische System der Schweiz*. 2., aktualisierte Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft. 2016, ISBN 978-3-8252-4625-9.
- VEDLICH, Joseph Franciscus, *Soudy a soudci ve Švýcarsku*, Praha: Linde Praha a.s., 2007, ISBN 978-80-7201-667-9.

Použité právní předpisy

- Ústava Helvétské republiky (Constitution de la République helvétique) z roku 1798.
- Spolková Ústava Švýcarského spříseženství (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, SR 101) z roku 1848.
- Spolková Ústava Švýcarského spříseženství (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, SR 101) z roku 1874.
- Spolková Ústava Švýcarského spříseženství (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, SR 101) z roku 1999.
- Spolkový zákon o Spolkovém soudu (Bundesgesetz über das Bundesgericht, SR 173.110).
- Spolkový zákon o Spolkovém shromáždění (Bundesgesetz über die Bundesversammlung / Parlamentsgesetz, SR 171.10).
- Spolkový zákon o silničním provozu (Strassenverkehrsgesetz, SR 741.01).
- Spolkový zákon o správním řízení (Verwaltungsverfahrensgesetz, SR 172.021).
- Spolkový zákon o organizaci spolkového soudnictví (Bundesgesetz über die Organisation der Bundesrechtspflege, SR 173.110).
- Spolkový zákon o vymáhání pohledávek a konkursu (Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, SR 281.1).
- Občanský zákoník (Schweizerisches Zivilgesetzbuch, SR 210).
- Nařízení Spolkového shromáždění o postech soudců Spolkového soudu (Verordnung der Bundesversammlung über die Richterstellen am Bundesgericht, SR 173.110.1).
- Řád Spolkového soudu (Reglement für das Bundesgericht, SR 173.110.131).

Použitá judikatura

- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 127 I 185.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 131 I 74.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 133 I 206.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 139 I 257.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 138 II 281.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 112 Ia 311.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 116 V 198.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 133 III 257.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 115 II 193.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 131 II 271.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 116 Ib 270.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 59 II 331.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 94 I 669.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 99 Ib 39.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 117 Ib 367.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 125 II 417.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 136 II 241.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 99 Ib 377.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 123 II 248.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 132 II 153.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 104 Ia 465.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 115 Ia 12.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 112 Ia 305.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 132 III 503.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 133 I 149.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 131 I 467.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 61 I 86.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 131 I 313.
- Rozsudek Spolkového soudu (Bundesgerichtsentscheid) BGE 113 V 48.
- Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických Marbury v. Madison, 5 U.S: (1 Cranch) 137 (1803).
- Rozsudek Soudu obecných pří 8 Co. Rep. 107, 77 Eng. Rep. 638 (1610).

Použité internetové zdroje

- Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. In: <https://www.bj.admin.ch> [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung.html>>.
- Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Verfassungsentwurf der Expertenkommission für die Vorbereitung einer Totalrevision der Bundesverfassung (1977). In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/entw-expkomm-d.pdf.download.pdf/entw-expkomm-d.pdf>>.
- Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Bericht der Expertenkommission für die Vorbereitung einer Totalrevision der Bundesverfassung (1977). In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/ber-expkomm-d.pdf.download.pdf/ber-expkomm-d.pdf>>.
- Bundesamt für Justiz. Reform der Bundesverfassung. Botschaft über eine neue Bundesverfassung vom 20. November 1996 und Verfassungsentwurf 1996. In: www.bj.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.bj.admin.ch/dam/bj/de/data/staat/gesetzgebung/archiv/bundesverfassung/bot-neue-bv-d.pdf.download.pdf/bot-neue-bv-d.pdf>>.
- Die Bundesversammlung – Das Schweizer Parlament. Amtliches Bulletin. Parlamentarische Initiative Zwygart Otto. Verfassungsgerichtsbarkeit. (99.455) In: www.parlament.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.parlament.ch/de/ratsbetrieb/amtliches-bulletin/amtliches-bulletin-die-verhandlungen?SubjectId=1267>>.
- Die Bundesversammlung – Das Schweizer Parlament. Parlamentswörterbuch. Vernehmlassung. In: www.parlament.ch [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.parlament.ch/de/%C3%BCber-das-parlament/parlamentsw%C3%B6rterbuch/parlamentsw%C3%B6rterbuch-detail?WordId=225>>.
- Eidgenössisches Departement für auswärtige Angelegenheiten. Die Reformation. In: www.eda.admin.ch [online]. Dostupné z WWW: <https://www.eda.admin.ch/dam/PRS-Web/de/dokumente/die-reformation_DE.pdf>.

- Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. OETER, Stefan. Die Beschränkung der Normenkontrolle in der schweizerischen Verfassungsgerichtsbarkeit. Ein Beitrag zu Entstehung und gegenwärtiger Bedeutung des Art. 113 Abs. 3 der Schweizer Bundesverfassung. In: www.zaoerv.de [online]. Dostupné z WWW: <http://zaoerv.de/50_1990/50_1990_3_a_545_598.pdf>.

Veškeré zde uvedené internetové odkazy byly naposledy navštíveny 30. 6. 2020.

Ostatní zdroje

- Spolková rada, zpráva o nové BV, Bundesblatt BBl 1997 I 135 (Spolkový věstník).

Švýcarský Spolkový soud

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je nastínit postavení Spolkového soudu ve švýcarském právním systému a zvážit, zda by se *de lege ferenda* mělo přistoupit k rozšíření kontroly ústavnosti norem i na spolkové zákony. V první části je popsán jak stručný historický vývoj Švýcarska, tak Spolkového soudu. Druhá část pojednává jednak o postavení Spolkového soudu, jednak o jeho organizaci. Třetí část je věnována teoretickému popisu různých modelů ústavního soudnictví. Záměrem čtvrté části je nabídnout přehled stávajícího právního rámce ústavního soudnictví ve Švýcarsku. Pátá část slouží jako zhodnocení argumentů pro a proti zavedení kontroly ústavnosti spolkových zákonů. Švýcarský právní systém je všeobecně známý pro svoji jedinečnost a důraz kladený na princip suverenity lidu. Třebaže je často dáván za příklad dobře fungující demokracie, tak lze některé jeho části podrobit kritickému diskurzu.

Klíčová slova:

Švýcarský Spolkový soud, švýcarský právní systém, kontrola ústavnosti norem

Federal Supreme Court of Switzerland

Abstract

The aim of this thesis is to outline the position of the Federal Supreme Court of Switzerland in the Swiss legal system and to discuss whether an extension of the judicial review on federal statutes should *de lege ferenda* take place. The first chapter serves as a brief description of the formation of Switzerland as well as of the Federal Supreme Court itself. The second chapter deals with the position of the Federal Supreme Court in the Swiss legal system along with its internal organisation. The third chapter is dedicated to the various types of constitutional jurisdiction from a theoretical point of view. The fourth chapter's purpose is to offer an overview of the current legal framework of constitutional jurisdiction in Switzerland. The fifth chapter acts as an evaluation of the various arguments for and against the implementation of judicial review of federal statutes. The Swiss legal system is generally very well known for its uniqueness and emphasis on the principle of sovereignty of the people. Although it is often used as an example of a well functioning democracy, there are parts of it that can be subject to critical dispute.

Key words:

Federal Supreme Court of Switzerland, swiss legal system, judicial review